

Iva Lukežić

ČITANJA SKLONIVIH OBLIKA U MARULIĆEVOJ 'JUDITI'

dr. Iva Lukežić, Filozofski fakultet u Rijeci, izvorni znanstveni članak, Ur. 10. prosinca 2002.

UDK 811.163.42'366.54 Marulić, M.

U radu se donose čitanja suvremenim hrvatskim standardnim jezikom onih oblika sklonivih riječi u Juditi u koja su uložene dodatne jezičnopovijesne i dijalektološke obavijesti.

Građa je u ovome radu nakon ekscerpiranja i interpretativnoga čitanja primjera uopćena i svrstana dvojako: u četiri ranga po kriteriju pripadnosti hrvatskome jeziku (općejezični, starojezično-čakavski, štokavsko-čakavski i rang osobnih autorovih morfoloških kreacija uvjetovanih versifikacijskim razlozima), koje je M. Marulić mogao poznavati i rabiti, te unutar sedam gramatičkih kategorija deklinabilnih riječi.

Ključne riječi: Marko Marulić; deklinacija; štokavski; čakavski; starohrvatski

Rječnik Marulićeve Judite Milana Moguš¹ otvara mogućnost potpune semantičke transparentnosti svih leksema i frazeologizama u *Juditi*, a na teže čitljivim mjestima donosi i upute koje mogu poslužiti kao svojevrsni ključevi za sustavnu interpretaciju semantike gramatičkih kategorija.

Pripremajući stručni osvrt na netom objavljeni *Rječnik*, potaknuta spoznajom o navedenim mogućnostima, upustila sam se u opsežna interpretativna čitanja gramatičkih kategorija u *Juditi*. Kako mi se činilo da bi moje interpretacije bile korisne i drugima, odlučila sam ih ponuditi za publiciranje. Jedna je prethodno obrađena gramatička cjelina objavljena², a u ovome se radu donose čitanja onih oblika sklonivih

¹ Milan Moguš, *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2001.

² Iva Lukežić, *Čitanja glagolskih oblika s nepromjenjivim dočetakom u Marulićevoj Juditi*, Čakavska rič 1-2/ XXX, Split 2002, str.375-427.

riječi u koja su uložene dodatne jezičnopovijesne i dijalektološke obavijesti.

Građa je u ovome radu nakon ekscerpiranja i interpretativnoga čitanja primjera uopćena i svrstana po dvama kriterijima.

Po prvome su kriteriju, temeljenom na procjeni i ocjeni pripadnosti pojedinih padežnih nastavaka jezičnim razinama te pretpostavkama o mogućem Marulićevu poznavanju koje od tih razina, utvrđena četiri ranga. U prvi su rang, u prikazu označavan kraticom (ŠČ), svrstani sklonivi oblici tvoreni Maruliću poznatim općejezičnim nastavcima i pravilima istim u štokavskim i čakavskim sustavima. U drugi su rang, u prikazu označen kraticama (Sč) ili (Sš) svrstani starojezični oblici svojstveni čakavskim ili štokavskim dijalektima koje je Marulić mogao poznavati. U treći su rang, u prikazu označen kraticom (šč) svrstani oblici svojstveni čakavskim i štokavskim dijalektima koje je Marulić mogao poznavati. U četvrti su rang, u prikazu označen kraticom (Ak) svrstani oblici potvrđeni u *Juditi* koje nije moguće pridružiti prvim trima rangovima potvrđenim u hrvatskome jeziku. Ti oblici predstavljaju osobne autorove morfološke kreacije uvjetovane versifikacijskim razlozima, najčešće potrebama ritma ili rime. Pri kreaciji takvih oblika Marulić primjenjuje mogućnosti koje postoje u organskim hrvatskim čakavskim i štokavskim sustavima, ili kreira bilo po kakvom modelu, bilo unutar kakvoga modela u njima.

Po drugome je kriteriju izveden numerički označen popis padežnih nastavaka u ovih sedam gramatičkih kategorija:

1. imenice i neodređeni pridjevi muškoga roda³
2. imenice i neodređeni pridjevi srednjega roda⁴
3. imenice i neodređeni pridjevi ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.⁵
4. imenice ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.⁶
5. jednina muškoga i srednjega roda zamjeničke i pridjevske deklinacije
6. jednina ženskoga roda zamjeničke i pridjevske deklinacije
7. množina zamjeničke i pridjevske deklinacije

Prikaz je izveden po padežima. Svakome se padežu prikazuje jednina i množina. Prikaz pojedinoga padeža sadrži rangovnu i kategorijalnu shemu nastavaka i oblika u *Juditi*. Dijelovi shema s oznakama (Sč), (Sš), (šč), (Ak) koji se odnose na imenice komentiraju se pod oznakom (a) i potkrepljuju potvrdama pod oznakom

³ Riječi muškoga roda koje pripadaju prvoj sklonidbenoj vrsti.

⁴ Riječi srednjega roda koje pripadaju prvoj sklonidbenoj vrsti.

⁵ Riječi ženskoga roda koje pripadaju drugoj sklonidbenoj vrsti.

⁶ Riječ je o starojezičnim i-osnovama ženskoga roda koje danas pripadaju 3. sklonidbenoj vrsti.

(b). Općejezično u shemama s oznakom (ŠČ) se ne komentira i ne potkrepljuje potvrdama. U bilješke su prenesena ostala leksička značenja riječi i dio komentara.

Nominativ

Nominativ jednine

(ŠČ)

- 1., 5. Njd. = /ø/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda
- 2., 5. Njd. = /o/, /e/ u svih sklonivih riječi srednjega roda
- 3., 6. Njd. = /a/ u svih riječi ženskoga roda s nastavkom /e/ u Gjd.
4. Njd. = /ø/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /i/ u Gjd.
5. Njd. = /i/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji muškoga roda

<

Nominativ množine

(ŠČ)

- 1., 7. Nmn. = /i/ u svih riječi muškoga roda
- 2., 7. Nmn. = /a/ u svih sklonivih riječi srednjega roda
- 3., 7. Nmn. = /e/ u svih sklonivih riječi ženskoga roda s Njd. /a/
4. Nmn. = /i/ u imenica ženskoga roda s Njd. /ø/

(SČ)

1. Nmn. = /e/ u imenica muškoga roda

1. Komentari i potvrde oblika Nmn. muškoga roda

(SČ) 1. Nmn. = /e/ u imenica muškoga roda

(a) Nastavak /e/ u Nmn. muškoga roda je starojezična činjenica, sporadično zadržana u čakavskim sustavima. U onomastičkome materijalu s čakavskih područja, u starijim čakavskim tekstovima, te u reliktima u suvremenoj čakavštini nastavak /e/ javlja se u imenica muškoga roda koje znače etničku ili profesionalnu skupinu.

Oblik Nmn. imenica muškoga roda s nastavkom /e/ u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe budući da je morfološki homoniman s oblikom Amn. u kojemu iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Nastavak /e/ u imenica muškoga roda iskazuje semantiku Nmn. u ovim primjerima:

Grajane ih tiraše U (= 'Građani ih tjeraše')

- *I tuj se tri misece veselivši, domom se vrnuše U (= 1 veselivši se tu tri mjeseca, vratiše se kućama')*

- *Levite dojdose 279 (= 'Leviti dođoše')*

- *Jesu se bojali Židove 424 (= 'Židovi su se bojali')*

- *Jaše se bojati Židove B424 (= 'Židovi se počеше bojati')*

- *Popove...pleća sva odiše vričišćem tim ostrim 446 (= 'Popovi... odjenuše svoja pleća tom ostrim kostrijeti')*

- *Mnozi ju zaisto vlastele prosiše 899 (= 'Doista je prosiše mnogi vlastelini')*

- *Staše zamamljeni...popove 1160-1161 (= 'Popovi...staše zapanjeni'⁷)*

- *Pod šator...stahu knezove 1218 (= 'Knezovi stajahu...pod šatorom')*

- *Stražane idoše 1601 (= 'Stražari idoše')*

- *Gdi su njih mejaše 1793 (= 'Gdje su njihovi međaši')*

- *Dojdose popove B1826 (= 'Popovi dođoše')*

- *Zamate ... stahu B1896 (= 'Sarmati...prebivahu')*

Genitiv

Genitiv jednine

(ŠČ)

1., 2. Gjd. = /a/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga i srednjega roda

3., 6. Gjd. = /e/ u sklonivih riječi ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /a/

4. Gjd. = /i/ u imenica ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /ø/

5. Gjd. = /oga/, /ega/ u zamjeničkoj i pridjevskoj deklinaciji muškoga i srednjega roda

Genitiv množine

(ŠČ)

7. Gmn. = /ih/ u riječi sa zamjeničkom i pridjevskom deklinacijom

(SČ)

1., 2., 3., 4. Gmn. = /i/ u imenica svih triju rodova,

1., 2., 3., 4. Gmn. = /ø/ u imenica svih triju rodova

1. Gmn. = /ov/ u imenica muškoga roda

⁷ /zadivljeni

1. Gmn. = /ih/ u imenica muškoga roda
- 3., 4. Gmn. = /ah/ u imenica ženskoga roda (SŠ)
- 2., 3. Gmn. = /a/ u imenica srednjega i ženskoga roda
7. Gmn. = /i⁸ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji
- 3., 7. Gmn. = /u/, /iju/ u imenica ženskoga roda i u zamjениčkoj deklinaciji

1. Komentari i potvrde oblika Gmn. muškoga roda

(Sč) 1. Gmn. = /i/ u imenica muškoga roda

(a) Nastavak /i/ u Gmn. u dijela imenica muškoga roda je općejezična činjenica, a čakavskim je sustavima svojstven proširen opseg njegove distribucije najčešće u imenica muškoga roda, kadšto i u imenica ostalih dvaju rodova.

Oblici Gmn. imenica muškoga roda s padežnim nastavkom /i/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da mogu biti morfološki homonimni s oblicima Ljd. Nm., Amn., Vmn., Lmn. i Imn. u kojima iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Nastavak /i/ u imenica muškoga roda iskazuje semantiku Gmn. u ovim primjerima:

- *Pobi Arfaksata, kralja od Medi U* (= 'Potuče Arfaksata...kralja Mēdā⁹')
- *Za nje života ne očutiše nevolje rati nike U* (= 'Za njezina života ne oćutješe nikakve nevolje ratova')
- *Kralj od Medi 22* (= 'kralj Mēdā')
- *Mnjaše da...moćju od ljudi...na svit mu para ni 25-26* (= 'Mišljaše da mu...moću ljudi¹⁰ ...nema para na svijetu')
- *Glas dili mojih prostri se široko 52* (= 'Neka se široko prostre glas mojih djela¹¹')
- *Varvljahu šerezi okolo jizdeći asirski hercezi, bani tere knezi visoka plemena 194-195* (= 'Vrvljahu čete oko jezdećih asirskih hercegā, banova i knezova visoka plemena')
- *Šest veziri...staše B245* (= 'Šest vezira...stajaše')

---

⁸ Nastavak /i/ u Gmn. zamjениčke i pridjevske deklinacije je inačica padežnoga nastavka /ih/ u pretežno štokavskim sustavima bez fonema /h/.

⁹ "Med, m, (etnik)" *Rječnik* str. 20,

¹⁰ ljudskom moći/ moći ljudstva

¹¹ glas o mojim djelima

- *Črida...od jakih bivoli, vranih konji...čarljenih voli 251-252* (= 'Stado¹² ... jakih bivola, vranih konja...crvenih¹³ volova')
- *Uzde zlati frizi 255* (= 'Uzde zlatnih ukrasa')
- *Kralji ter cesari hrabrost počitaše 276* (= 'Hvališe hrabrost kraljeva i careva')
- *Josue s vapjem i trumbitami leviti obajde grad B279* (= 'Jošua obađe grad s vapjem i trubljama levita')
- *Od meči...ti nas si slobodil 486-487* (= 'Ti si nas oslobodio...od mačeva')
- *Parva...glava od Amoniti 542* (= 'Prvi...glavar Amonita')
- *Molitva Betulijani Bogu B703* (= 'Molitva Betulijanā Bogu')
- *Pozriv naši dili ki su humiljenstva 704* (= 'Pogledavši koje su poniznosti¹⁴ naših djela')
- *Šest miseci B923* (= 'Šest mjeseci')
- *Ni jakost tvoja...u barzih konji trud 1068-1069* (= 'Nije tvoja jakost...u trudu brzih konja')
- *Narod od Amoniti B1440* (= 'Narod Amonita')
- *Narod od Moabiti B1440* (= 'Narod Moabita')
- *Ki su taki zubi, zlobe će nadvrići 1483* (= 'Koji su takvih zubi, nadovrći će¹⁵ zlobe')
- *Betulijani oružnih hust staše nad njimi 1774-1775* (= 'Nad njima stajaše mnoštvo¹⁶ naoružanih Betulijanā')
- *S onih gornjih stani vičući stekoše 1777* (= 'Strčaše se s onih gornjih položajā vičući')
- *Oloferna nisu bile ...od meči zuke 1990-1992* (= 'Holoferna nisu tukle...zveke¹⁷ mačeva')

(SČ) 1. Gmn. = /ø/ u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak /ø/ u Gmn. imenica muškoga roda svojstven je čakavskim sustavima.

Oblici Gmn. imenica muškoga roda s padežnim nastavkom /ø/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblicima Njd. istih imenica.

---

¹² / krdo

¹³ / rumenih

¹⁴ / skrušenosti

¹⁵ / nagomilat će

¹⁶ / gomila

¹⁷ / zveketi

(b) Nastavak /ø/ obilježava semantiku genitiva množine imenica muškoga roda u ovim primjerima:

- *Sih dan svetih korizmenih U* (= 'Ovih svetih korizmenih danā')
- *Po običaju naših začinjavac i po zakonu onih starih poet U* (= 'Po običaju naših začinjavaca i po zakonu onih starih pjesnikā')
- *Pet dan U* (= 'Pet danā')
- *Starih poet 11* (= 'Starih pjesnikā')
- *Kantan'ja njih veras B15* (= 'Pjevanja njihovih stihova')
- *Deset dan zbrojahu 300* (= 'Deset danā')
- *U talik zauja 396* (= 'Oduze¹⁸ u talacā')
- *Trideset dan 417* (= 'Trideset danā')
- *Misec dan sta totu B419* (= 'Tu sta mjesec danā')
- *Deset krat 467* (= 'Deset putā')
- *Zajamši u susid sude B469* (= 'Uzevši posude u susjedā')
- *Milih sinak mati 470* (= 'Mati milih sinaka')
- *Od starih poet B773* (= 'Od starih pjesnikā')
- *Da ti...grajan zloćude ne budu vridne sad 803-804* (= 'Da ti...ne budu štetne pakosti¹⁹ građanā')
- *Pad kon zdenac, ne dade vazimat vodu 805-806* (= 'Upavši kraj zdenaca, ne dade uzimati vodu')
- *Dvadeset krat 813* (= 'Dvadeset putā')
- *Do dvadeset dan B813* (= 'Do dvadeset danā')
- *Dvadeset dan 816* (= 'Dvadeset danā')
- *Još pet dan 886* (= 'Još pet danā')
- *Sih dil potribu videći 925* (= 'Videći potrebu ovih djelā')
- *Otac pristupljen'jem tuje boge prose 946* (= 'Mole tuđe bogove prijestupom²⁰ otaca')
- *Od pet dan B927* (= 'Od pet danā')
- *Ni jakost tvoja... u mnoštvo nikih ljudi 1068-1069* (= 'Nije tvoja jakost...u mnoštvu nekih ljudi')

---

¹⁸ / ote/ zauze

¹⁹ / lukavstva

²⁰ / grijehom

- *Bože otac naših* 1166 (= 'Bože naših otaca')
- *Egipskih lonac loj želeći, ushvali* 1447 (= 'Ushvali želeći loj egipatskih lonaca')
- *Sokol...zav'je se više skolj* 1587-1588 (= 'Sokol...se vinu iznad grebenā')
- *Ne pustiv živinu iz nohat* 1589 (= 'Ne pustivši živinu²¹ iz nokata')
- *Zidoše od zakutak miši* 1738 (= 'Izidoše miševi iz zakutaka')
- *Jato... čvarljak* 1800 (= 'Jato...čvoraka')
- *Veras snaga mojih ...slaba jest* 1854-1855 (= 'Slaba je... snaga mojih stihova')
- *Svargši...s konj* 1894 (= 'Oborivši²² ...s konjā')
- *U ruke neprijatelj tvojih* B1905 (= 'U ruke tvojih neprijateljā')
- *Četarsta krat stot* 2005 (= 'Četiristo putā stot²³')

(Sč) 1. Gmn. = /ov/ u imenica muškoga roda

(a) Nastavak /ov/ u Gmn. imenica muškoga roda²⁴ svojstven je srednjočakavskim i južnočakavskim sustavima.

Oblici Gmn. imenica muškoga roda s padežnim nastavkom /ov/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblicima Njd. posvojnih pridjeva izvedenih od istih imenica.

(b) Nastavak /ov/ obilježava semantiku genitiva množine imenica muškoga roda u ovim primjerima:

- *Odgovor vičnikov* B129 (= 'Odgovor vijećnikā')
- *Biše...konjikov dvanadeste tisuć* B164 (= 'Bijaše... dvanaest tisuća konjanikā')
- *Od gradov* 400 (= 'Od gradova')
- *Strahov nas obaruj* 453 (= 'Zaštiti²⁵ nas od strahova')
- *Čisti grišnike od grihov* 461 (= 'Čisti grješnike od grijehā')
- *Lavov svih... sile* 479 (= 'Sile...svih lavova')
- *Jedan od sinov* B673 (= 'Jedan od sinova')
- *Običaj...sinov Hele popa* 1449 (= 'Običaj ...sinova svećenika Elije')

²¹ / stoku/ blago

²² /srušivši

²³ / stoti

²⁴ / Nastavak /ov/ potječe od starojezičnoga morfonema u deklinaciji u-osnova nekolicine imenica muškoga roda.

²⁵ / očuvaj/ sačuvaj/ obrani

- *Lota kad pjanost ja, ne znajuć spi uz njih, ma njih, kim biše ća, čini sinov svojih* 1439 (= 'Kad Lota obuze pijanstvo, učini majama²⁶ svojih sinova one, uz koje ne znajući zaspā, kojima bijaše ćaća,²⁷)

- *Vidiv...dil udov Olofernjih* 1764 (= 'Vidjevši...dio Holofernovih udova')

- *Na nje od gradov pripuste* 1786 (= 'Iz gradova navale na njih')

- *Deset tisuć sinov* 1859 (= 'Deset tisuća sinova')

- *Da se ...po vikov vike hvala nje počita* 1938-1939 (= 'Da se...njezina pohvala kazuje u vijeke vjekova')

- *Svih vikov* 2071 (= 'Svih vjekova')

- *Sinov Israila* 2111 (= 'Sinova Izraela')

(Sč) 1. Gmn. = /ih/ u imenica muškoga roda

(a) Nastavak /ih/ u Gmn., općejezično svojstven riječima sa zamjeničkom i pridjevskom deklinacijom, u čakavskim je sustavima moguć i u imenica.

(b) U *Juditi* nastavak /ih/ obilježava semantiku genitiva množine imenica muškoga roda samo riječi *piš*²⁸ u primjerima:

- *Piših jih biše...sto dvadeset hiljad* 163-164 (= 'Bijaše ih pješakā...sto dvadeset tisuća')

Biše piših sto i dvadeset tisuć B164 (= 'Bijaše sto i dvadeset tisuća pješakā')

2. Komentari i potvrde oblika Gmn. srednjega roda

(Šč) 2. Gmn. = /i/ u imenica srednjega roda

(a) U čakavskim sustavima je moguć nastavak /i/ i u Gmn. imenica srednjega roda.

Oblici Gmn. imenica srednjega roda s padežnim nastavkom /i/ u *Juditi* mogu izazvati semantička dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblicima s Ljd. i Imn. istih imenica koje u tim padežima imaju ili mogu imati isti nastavak.

(b) Nastavak /i/ iskazuje semantiku genitiva množine imenica srednjega roda u ovim primjerima:

- *U šest libri*²⁹ *U* (= 'U šest poglavlja')

²⁶ / majčicama/ mamama

²⁷ / otac

²⁸ U *Rječniku* navedena kao imenica: "piš m pješak" (str. 184)

²⁹ "libar m knjiga", "libro s poglavlje" (*Rječnik*, str. 111)

- *Četardeset liti s nebes jim dažji man 582* (= 'Četrdeset ljetā³⁰ s nebesa im pada mana')

- *Misal nje kriposnih dili ti napuni 1168* (= 'Njezinu misao napuni kreposnih djelā')

- *Mudrost od njih usi 1466* (= 'Mudrost iz njihovih ustā')

- *Svih liti 2071* (= 'Svih ljetā³¹')

(Sč) 2. Gmn. = /ø/ u imenica srednjega roda

(a) Starojezični nastavak /ø/ u Gmn. imenica srednjega roda svojstven je čakavskim sustavima.

Oblici Gmn. imenica srednjega roda s padežnim nastavkom /ø/ u *Juditi* ne izazivaju semantičke dvojbe jer nisu morfološki homonimni s oblicima ostalih padeža istih imenica.

(b) Nastavak /ø/ obilježava semantiku genitiva množine imenica srednjega roda u ovim primjerima:

- *Sto i pet lit U* (= 'Sto i pet ljetā³²')

- *Pet sat³³ U* (= 'Pet stotinā')

- *Z bedar stranom kola šćićahu 217* (= 'Sa strane bedarā³⁴ šćićahu kola')

- *Mladih lit 271* (= 'Mladih ljetā³⁵')

- *Lit sto 467* (= 'Sto godinā³⁶')

- *Četarsta lit 556* (= 'Četiristo ljetā³⁷')

- *Tujih mist 604* (= 'Tuđih mjestā')

- *Stopit ust ne bi čim 821* (= 'Ne bje čime stopiti ustā')

- (*Judita*) *mladih lit biše 913* (= 'Bijaše mladih ljetā')

- *Misec šesti lit trih jur biše nastupil 923* (= 'Bijaše nastupio šesti mjesec triju ljetā³⁸')

³⁰ / godina

³¹ / godina

³² / godina

³³ *Sto* je u Marulića imenica srednjega roda, sa starojezičnim oblicima: Njd. *sto*, Gjd. *sta* Djđ. *stu* Nmn. *sta* Gmn. *sat*. Danas je u cijelom jeziku neskloniv glavni broj.

³⁴ / s bočne strane/ sa strane bokova

³⁵ / godina

³⁶ / ljeta

³⁷ / godina

³⁸ / godina; značenje je: 'četvrte godine', odnosno: 'po završetku triju godina'.

- *Sih dil potribu videći 925* (= 'Videći potrebu ovih djelā')
- *Deset lit 1159* (Deset ljetā³⁹)
- *Stad plode klat su odlučili 1270* (= 'Odlučili su klati plodove stadā')
- *Iz ust 1318* (= 'Iz ustā')
- *Bolje ti mu biše u boj smart prijati ...nere živu stati do stotin lit roka 1473-1475* (= 'Bolje ti mu bijaše primiti smrt u boju...nego poživjeti do roka od stotina ljetā⁴⁰)
- *Kad bi blizu vrat 1595* (= 'Kad bje blizu vratā')
- *Od mist onih istih 1791* (= 'Od onih istih mjestā')
- *Kolikih slava dil 1815* (= 'Slava kolikih djelā')
- *Zemlja je u mir bila...vele lit 2113* (= 'Zemlja je bila u miru...mnogo ljetā') (Sš) 2 Gmn. = /a/ u imenica srednjega roda

Nastavak /a/ u Gmn. imenica svih triju rodova svojstven je samo štokavskim sustavima.

Oblik s nastavkom /a/ u Gmn. imenica srednjega roda u *Juditi* ima samo jednu potvrdu. Taj oblik ne izaziva semantičku dvojbu s oblikom Gjd. gdje ista imenica ima isti nastavak na morfonološki izmijenjenu osnovu⁴¹:

Njim ti namini zala svake varsti 535 (= 'Njima ti namijeni zalā svake vrste⁴²)

3., 4. Komentari i potvrde oblika Gmn. ženskoga roda

(šČ) 3., 4. Gmn. = /i/ u imenica ženskoga roda

(a) Nastavak /i/ je starojezični nastavak Gmn. imenica ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /ø/. U čakavskim je sustavima moguć i u imenica ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /a/.

Oblici Gmn. onih imenica ženskoga roda s padežnim nastavkom /i/ koje u Njd. imaju padežni nastavak /ø/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblicima Gjd. Djđ. Ljd. Nmn., Amn., Vmn., i Lmn. gdje iste imenice imaju isti nastavak.

(b) Nastavak /i/ obilježava semantiku Gmn. imenica ženskoga roda u ovim primjerima:

---

³⁹ / godina

⁴⁰ / godina

⁴¹ Gjd. = *zla*

⁴² / svakovrsnih

- *Razlicih masti U* (= 'Različitih boja'⁴³)
  - *Dvanadest tisući biše jih 170* (= 'Bješe ih dvanaest tisuća')
  - *Od pravdenih ćudi 1112-1113* (= 'Od pravednih ćudi')
  - *S onih gornjih strani 1777* (= 'S onih gornjih stranā')
  - *Poglavice od Amazoni B 1888* (= 'Poglavarice Amazonki')
- (Sč) 3., 4. Gmn. = /ø/ u imenica ženskoga roda

(a) Starojezični nastavak /ø/ u Gmn. imenica ženskoga roda svojstven je čakavskim sustavima.

Oblici Gmn. imenica ženskoga roda s padežnim nastavkom /ø/ u *Juditi* ne izazivaju semantičke dvojbe budući da nisu morfološki homonimni s oblicima ostalih padeža istih imenica.

(b) Nastavak /ø/ obilježava semantiku genitiva množine imenica ženskoga roda u ovim primjerima:

- *Devet biše božic B15* (= 'Bijaše devet božićā')
- *Sto dvadeset hil'jad 164, Sto i dvadeset tisuć B164* (= 'Sto dvadeset tisuća')
- *Dvanadeste tisuć B164* (= 'Dvanaest tisuća')
- *Mladi bihu, prez brad 165* (= 'Bijahu mladi, bez bradā')
- *Dao jim biše Bog inih nevolj B302* (= 'Bog im bješe dao drugih nevoljā')
- *Dojde...do gor angiskih 314-315* (= 'Dođe...do angiskih gorā')
- *Parva čela svih sil 421* (= 'Prva čela svojih snagā'⁴⁴)
- *Sedoše na varh gor 429* (= 'Zaposjedoše vrhove gorā')
- *Jakost od tvojih ruk 456* (= 'Jakost tvojih rukū')
- *Puti od gorskih staz 523* (= 'Putevi gorskih stazā')
- *S ovih gor 633* (= 'S ovih gorā')
- *Od postilj istočnih 773* (= 'Od istočnih posteljā')
- *Tmin noćnih 774* (= 'Noćnih tminā')
- *Sa gor 775* (= 'S gorā')
- *Z gusteran izide jure i vlažina 816* (= 'Iz gustijernā'⁴⁵ izade već i vlaga')
- *Prik slanih vod 861-862* (= 'Preko slanih vodā')
- *Od tih nevolj 882* (= 'Od tih nevoljā')

⁴³ / boja; "mast, ž, boja" *Rječnik*, str. 119

⁴⁴ / prve čete svih vojnih snaga

⁴⁵ / bunara

- *Ovoga ...moć toplin umori* 921 (= 'Ovoga... umori snaga⁴⁶ toplinā')
- *Slug tvojih* 1018 (= 'Tvojih slugā')
- *S ovih stin* 1037 (= 'S ovih stijenā')
- *Mečem svojih sio ... prisići* 1051 (= 'Presjeći ...mačem svojih silā')
- *Svetinj tvojih* 1076 (= 'Tvojih svetinjā')
- *Od postilj istočnih* 1081 (= 'Od istočnih postelja')
- *Od zlatih plas* 1103 (= 'Od zlatnih pločica')
- *Obilstvo od filistinskih njiv požga pustiv mnoštvo lisic* 1138-1139 (= 'Pustivši mnoštvo lisica požga⁴⁷ urod⁴⁸ filistejskih njiva')
- *Kupecí ča skladam od poetskih taščin* 1145 (= Što spijevam⁴⁹ skupljajući od pjesničkih taščina⁵⁰)
- *Od tih sil strašnih* 1167 (= 'Od tih strašnih silā')
- *Od zvizd jasnih zlamen* 1173 (= 'Znamenje⁵¹ jasnih zvijezda')
- *Mnoštvom svojih sio* 1210 (= 'Mnoštvom svojih silā')
- *Zacić tacih gospoj* 1225 (= 'Zaradi takvih gospođa')
- *U mnogih gospoj hor* 1336 (= 'U zboru mnogih gospođa')
- *Do stotin lit roka* 1475 (= 'Do roka od stotina ljeta')
- *Z dvanjak ize glavu* 1617 (= 'Izvadi glavu iz dvanjaka⁵²')
- *Vidivši...like nevolj svojih* 1633 (= 'Vidjevši...lijekove svojih nevolja')
- *Pri će se vraćati ka vrilu vode rik* 1657 (= 'Prije će se vraćati vode rijeka k vrelu')
- *Od svih težina sik* 1658 (= 'Težina svih sika⁵³')
- *Svitlost sunčenih zrik* 1659 (= 'Svjetlost sunčanih zrakā')
- *Nere će tvojih dik slavan glas ne hodit* 1660 (= 'Nego će ne ići slavan glas tvojih dikā⁵⁴')

---

⁴⁶ / moć

⁴⁷ / popali

⁴⁸ / obilnost

⁴⁹ / skladam

⁵⁰ / ispraznosti/ oholosti

⁵¹ / znak/ znamen

⁵² / bisaga

⁵³ / grebena

⁵⁴ / slava

- *Starknja usta od sil 1767* (= *Nasta strka snagā*⁵⁵')
- *Jato se ptic...razvija 1769* (= 'Jato se pticā...razvija')
- *Kolikih sil 1814* (= 'Kolikih silā')
- *Suzubi muških vojask stahu 1882* (= 'Stajahu sučelice muških vojskā')
- *Suzub muških vojask stahu Amazone B1885* (= 'Amazonke stajahu sučelice muških vojskā')
- *Slast kalidonskih dubrav 1908* (= 'Vrsnoću kaledonskih dubravā
- *Svitlost prez tmin 1916* (= 'Svjetlost bez tminā')
- *Nastojali (ste) imit slug zastavu 1923* (= 'Nastojali ste imati četū
- *Vod naših izvori 1979* (= 'Izvori naših vodā')
- *Sto tisuć 2005* (= 'Sto tisućā')
- *Od tacih krup 2091* (= 'Od takvih krupā

(Sč) 3. Gmn. = /ah/ u imenica ženskoga roda

(a) Nastavak /ah/ u Gmn. imenica ženskoga roda moguć je sporadično u čakavskim sustavima.

Oblici Gmn. imenica ženskoga roda s padežnim nastavkom /ah/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblicima Lmn. gdje iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Nastavak /ah/ obilježava semantiku genitiva množine imenica ženskoga roda u ovim primjerima:

- *Žita rukovet koju u Vaših knjigah polju nahodite U* (= 'Rukovet žita koju nalazite u polju Vaših knjiga')

- *Od...uzah...ti nas si slobodil 486-487* (= 'Ti si nas oslobodio...uza

- *Od jacih rukah...ti si nas slobodil 487* (= 'Ti si nas oslobodio...od jakih ruku')

(Sš) 3. Gmn. = /a/ u imenica ženskoga roda

Nastavak /a/ u Gmn. imenica svih triju rodova svojstven je samo štokavštini.

Oblik Gmn. imenice ženskoga roda s padežnim nastavkom /a/ u *Juditi* mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s oblikom Njd. gdje ista imenica ima isti nastavak:

---

⁵⁵ / vojnih snaga

⁵⁶ / šuma

⁵⁷ / vojsku/ zaštitnicu

⁵⁸ / tuča

⁵⁹ / okova/ lanaca

Od nekih dubina još vode imaše 817 (= 'Još imaše vode od⁶⁰ nekih dubina')

(ŠČ) 3., 4. Gmn. = /u/, /iju/ u imenica ženskoga roda

(a) Starojezične dvojsinske nastavke /u/, /iju/⁶¹ u Gmn. u *Juditi* imaju imenice ženskoga roda koje znače 'dviije u paru'.

Oblik Gmn. imenice ženskoga roda s padežnim nastavkom /u/ u *Juditi* može izazvati semantičku dvojbu budući da je morfološki homoniman s oblikom Ajd. iste imenice.

(b) Nastavci /u/, /iju/ obilježavaju semantiku genitiva množine imenica ženskoga roda u primjerima:

- *Neka ga zadiju...zamkom očiju 1054-55* (= 'Neka ga zahvatim⁶²...zamkom očiju')

- *Kleknu polag njeje nogu 1681* (= 'Kleknu pokraj njenih nogu')

Dativ

Dativ jednine

(ŠČ)

1., 2. Djd. = /u/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga i srednjega roda

3., 4. Djd. = /i/ u imenica i neodređenih pridjeva ženskoga roda

5. Djd. = /om/, /em/ ili /omu/, /emu/ u zamjenica i pridjeva muškoga i srednjega roda

6. Djd. = /oj/ u zamjenica i pridjeva ženskoga roda

Dativ množine

(ŠČ)

7. Dmn. = /im/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji

(SČ)

1., 2. Dmn. = /om/, /em/ (= ljd.) u imenica muškoga i srednjega roda

3., 4. Dmn. = /am/ u imenica ženskoga roda

---

⁶⁰ / iz

⁶¹ u GLdv.

⁶² / da ga zakvačim

1. Komentari i potvrde oblika Dmn. muškoga roda

(Sč) 1. Dmn. = /om/, /em/ u imenica muškoga roda

(a) Čakavskim je sustavima svojstveno starojezično pravilo Dmn. = ljd. u imenica muškoga roda.

Oblici Dmn. imenica muškoga roda mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s ljd. gdje iste imenice imaju isti nastavak.

(b) Nastavci /om/, /em/ obilježavaju semantiku dativa množine imenica muškoga roda u primjerima:

- *Posla k mejašnjikom svojim da se podlože njemu U* (= 'Posla svojim međašnicima⁶³ da mu se podlože⁶⁴')

- *Pridati Betulijanom U* (= 'Predati Betulijanima')

- *Domom se vrnuše U* (= 'Vratiše se domovima')

- *Da vlada narodom...kih podbi pod sobom 23-24* (= 'Da vlada narodima... koje podvrgnu poda se⁶⁵')

- *Govori...baronom svojim B48* (= 'Govori...svojim barunima')

- *Pića bit će čarvom 389* (= 'Bit će hrana crvima')

- *Daše rasčin'jen'je...Eveju i Amoreju, kraljem 595-597* (= 'Dadoše uništenje⁶⁶ ...Eveju i Amoreju, kraljevima')

- *Ukor vezirom svim 620* (= 'Prijekor svojim vezirima')

- *Govoren'je Akiora Betulijanom B690* (= 'Akiorova poruka⁶⁷ Betulijanima')

- *Oloferne odvrati vodu Betulijanom B793* (= 'Holoferno skrenu vodu⁶⁸ Betulijanima')

- *Sami sebe ćemo dat Asirijanom 833* (= 'Sami ćemo se predati Asircima')

- *Odgovor Ozije grajanom B878* (= 'Ozijin odgovor građanima')

- *Popom govoreći...dvim 927* (= 'Govoreći...dvama...popovima')

- *Popom govori Abram B963* (= 'Abraham govori popovima')

- *Dal si otcem mojim meč 1014* (= 'Dao si mač mojim očevima')

- *Oloferne svojim vratarom...zapovid čine svim 1365-1366* (= 'Holoferno zapovjedi svim svojim...vratarima')

⁶³ / susjedima

⁶⁴ / pokore

⁶⁵ / pokori

⁶⁶ / potukoše/ uništiše...Eveja i Amoreja, kraljeve

⁶⁷ / Akiorova poruka / Akiorov govor/ Akiorovo pripovijedanje

⁶⁸ / potok

- *Svitlost svim ljudem da 1375* (= 'Dade svjetlost svim ljudima')
- *Zapovidi knezom 1414* (= 'Zapovjedi knezovima')
- *Kralj...Rimljanom rat učini B1472* (= 'Kralj...učini rat Rimljanima'⁶⁹)
- *Njih blago raztarka kuhačem dajući 1480* (= 'Njihovo blago protrati dajući kuharima')
- *Zakon si dal tvojim 1013* (= 'Dao si Sveto pismo tvojima'),
- *Popom rekoše 1602* (= 'Rekoše popovima')
- *Učiniše škodu Rimljanom B1905* (= 'Učiniše štetu Rimljanima')

2. Komentari i potvrde oblika Dmn. srednjega roda

(Sč) 2. Dmn. = /om/, /em/ u imenica srednjega roda

(a) Čakavskim je sustavima svojstveno starojezično pravilo Dmn. = ljd. u imenica srednjega roda.

Oblici Dmn. imenica srednjega roda mogu izazvati semantičke dvojbe budući da su morfološki homonimni s ljd. gdje iste imenice imaju isti nastavak

(b) Nastavak /om/ obilježava semantiku dativa množine imenice srednjega roda u primjeru:

- *Dajuć jidrom god 864* (= Puštajući jedrima na volju')

Akuzativ

Akuzativ jednine

(šč)

1. u muškome su rodu semantički uvjetovani dvojaki oblici:

Ajd. = /a/ (= Gjd.) u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda što znače 'živo',

Ajd. = /ø/ (= Njd.) u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda što znače 'neživo'

2., 5. Ajd. = /o/, /e/ (= Njd.) u svih riječi srednjega roda

3., 6. Ajd. = /u/ u svih riječi ženskoga roda s padežnim nastavkom /a/ u Njd.

4. Ajd. = /ø/ (= Njd.) u imenica ženskoga roda s padežnim nastavkom /ø/ u Njd.

---

⁶⁹ / zarati s Rimljanima

5. u muškome su rodu semantički uvjetovani dvojaki oblici:

Ajd. = /i/ (= Njd.) u određenih pridjeva muškoga roda što znače 'neživo',

Ajd. = /oga/, /ega/ u određenih pridjeva muškoga roda što znače 'živo',

(Sč)

1. semantički neuvjetovana dvojnost nastavaka:

Ajd. = /a/ (= Gjd.) u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda što znače 'neživo',

Ajd. = /ø/ (= Njd.) u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda što znače 'živo'

5. Ajd. = /i/ (= Njd.) u određenih pridjeva muškoga roda što znače 'neživo',

Ajd. = /oga/, /ega/ u određenih pridjeva muškoga roda što znače 'živo',

(šč)

Ajd. = Ljd. u kategorijama 1., 2., 3., 4., 5., 6.

(Ak)

Ajd. = Gjd. i u kategorijama 2., 3., 4., 5., 6

5. Ajd. = ljd.

1., 5. Komentari i potvrde oblika Ajd. muškoga roda

(Sč) 1. 5. Semantički neuvjetovana dvojnost nastavaka: Ajd. = Gjd., Ajd. = Njd.

(a) U *Juditi* se u muškome rodu oba općejezična alomorfa mogu javiti slobodno, izvan semantičkih opreka, odnosno:

Ajd. = Gjd. u riječi muškoga roda koje znače 'neživo'

Ajd. = Njd. u riječi muškoga roda koje znače 'živo'.

Model za ovakvu distribuciju alomorfa Ajd. u imenica i drugih sklonivih riječi muškoga roda potvrđen je u sporadičnim primjerima u organskim čakavskim sustavima, među ostalima i u splitskoj čakavštini 20. stoljeća.

(b)a) Nastavak /a/ u Ajd. imenica i neodređenih pridjeva i nastavci /oga/, /ega/ u Ajd. zamjeničke i pridjevske deklinacije muškoga roda u riječi koje znače 'neživo' potvrđeni su u primjerima:

- *Tvoga pristola čtuju svetih zbori 18* (= 'Zborovi svetih slave tvoj prijesto')

- *Mir ki štiti kastila*⁷⁰ da u nj ne skoči zvir 247-248 (= 'Zid koji štiti kaštel'⁷¹ da u nj ne skoči zvijer')
- *Tere bi pleća dal, meča ne podarvši van* 308 (= 'Pa bi pobjegao ne potrgnuvši mač')
- *Svak skuta poduja* 398 (= 'Svatko podvi skut')
- *Da bljudu droma* 438 (= 'Da čuvaju javni put')
- *Pojamši biča zakrikne sardito* 541 (= 'Dohvativši bič ljutito zakrikne')
- *Suzam ustavi izvora* 713 (= 'Zaustavi izvor suzama')
- *Bog...oslobodi ...puka ovoga* 999-1000 (= 'Bog...oslobodi...ovaj puk')
- *Pripravi obeda* 1117 (= 'Pripremi objed')
- *Da ockvarniv duha, ne razsardim Boga* 1345-1346 (= 'Da ne rasrdim Boga okaljajući duh')
- *Da pri onoga, ča t' rekoh, isprosim* 1348 (= 'Da prije isprosim ono što ti rekoh')
- *Puka ovoga bude klat i rubit* 1676 (= 'Klat će i robiti ovaj puk')
- *Razmaknu zastora* 1743 (= 'Razmaknu zastor')
- *Ki grada čuvajući ostali bihu svi* 1794 (= 'Svi koji bjehu ostali čuvajući grad')
- *Ču na svojoj meji Babilona grada da se sam oblada* 1891 (= 'Ču na svojoj granici da se grad Babilon sam obrani'⁷²)
- *Čekahu pruta* 1961 (= 'Očekivahu prut')

(b)b) Nastavak /ø/ u Ajd. imenica muškoga roda koje znače 'živo' potvrđeni su u primjerima: .

- *Uz konj se pomiču držeć se za strime* 226 (= 'Pomiču se uz konja držeći se za stremen')
- *Blagost velika jest...prijat gost* 733 (= 'Velika je milost...primiti gosta')
- *Jer ga tkalac otkav komu ne biše par* 1228 (= 'Jer ga otko tkalac kojemu ne bje para')
- *Da ti ne bude par u mnozih gospoj hor* 1336 (= 'Da ti ne bude para u zboru mnogih gospođa')

(šč) 1. 5. Ajd. = Ljd. u muškome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

⁷⁰ "Kastil, m. tvrđava"

⁷¹ Umjesto 'tvrđava', da se ne mijenja rod sinonimne imenice.

⁷² 3.l. jd. aorista glagola *obraniti*.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik lokativa jednine iskazuje semantiku akuzativa jednine muškoga roda u ovim primjerima:

- Uzdaajući se...u bogu nikom da njima pomore 659-660 ('Uzdajući se...u nekoga boga da njima pomogne')

- *U kom ufaše ostavit ga neće* 726 (= 'Neće ostaviti u kojega se ufaše'⁷³)

- *Tada unide u gradu sušina* 815 (= 'Tada uđe suhoća u grad')

- *Pojte gori na gradu s njim* 1688 (= 'Otiđite s njim gore na grad')

- *Sabjeni praćami legošē u prahu* 1781 (= 'Legošē u prah pobijeni praćama')

- *Tako svaki dojde i u gradu projde šiju nakarcavši* 1802-1803 (= 'Tako svatko dođe u grad i otiđe nakrcavši šiju').

2., 5. Komentari i potvrde oblika Ajd. srednjega roda

(SČ) 2., 5. Ajd. = Ljd. u srednjem rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik lokativa jednine iskazuje semantiku akuzativa jednine srednjega roda u ovim primjerima:

- *Pad na kolinu... dvorno zahvališe* 128 (= 'Pavši na koljeno...učtivo zahvališe')

- *Da će svih potuč došad na mistu tom* 513 (= 'Da će sve potuč došavši na to mjesto')

- *Li na tom izide* 763 (= 'Ipak izađe na to')

(Ak) 2., 5. Kreacija Ajd. = Gjd. u srednjem rodu

(a) Model Ajd. = Gjd. koji postoji u muškom rodu kao općejezično pravilo s ograničenom distribucijom, te kao pravilo sa slobodnom distribucijom u organskim čakavskim sustavima Marulić slobodno primjenjuje i u imenica drugih dvaju rodova, za što nema općejezičnoga ni uporišta u organskim sustavima. Tako nastali oblici osim što su istovjetni s Gjd. morfološki su homonimni s NAVmn. istih riječi

(b) Oblik Ajd. srednjega roda iskazan je oblikom Gjd. srednjega roda u primjerima:

---

⁷³ / uzdaše

- *Želimo slanom polahčat brimena* 836 (= 'Želimo slanom⁷⁴ olakšati breme')
- *Suzami lica gorko umi* 1455 (= 'S gorčinom umi lice suzama')
- (*Bog*) *moga pošten'ja čuva* 1625 (= 'Bog čuva moje poštenje')
- *Bog...proslavi t' imena* 1846-1847 (= 'Bog...ti proslavi ime')
- *Prižimahu kopja bodežnoga* 1885 (= 'Pritiskahu bodežno koplje')

3., 4. 6. Komentari i potvrde oblika Ajd. ženskoga roda

(SČ) 3., 4., 6. Ajd. = Ljd. u ženskome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik lokativa jednine iskazuje semantiku akuzativa jednine ženskoga roda u ovim primjerima:

- *Udahni duh pravi u mni* 9 (= 'Udahni pravi duh u mene')
- *Pojt...u gusi* 222 (= 'Ići... u pljačku⁷⁵')
- *A niki u citari zvoneći pojaše* 275 (= 'A neki pjevaše svirajući u citaru')
- *Na zemlji padaše ptica sa visine* 291 (= 'Ptica padaše s visine na zemlju')
- *U zori...hode* 296 (= 'Idući...u zoru')
- *U komori...povedte Juditu* 1338-1339 (= 'Povedite Juditu...u odaju⁷⁶')
- *Ne ću...pojt u toj komori* 1389-1390 (= 'Ne ću...ići u tu odaju')
- *U ljubavi zašad, sartce mu uspreda* 1410 (= 'Zašavši u ljubav⁷⁷, srce mu uzdrhta')
- *Na konac nesriči upast će u svakoj* 1485 (= 'Na koncu će upasti u svaku nesreću')
- *Niki o ploči udri sobom pad se* 1517 (= 'Netko pavši udri sobom o ploču')
- *Na njoj se obori Holoferne unid* 1533 (= 'Holoferno se unišavši sruši na nju')
- *Pribiv se na poli* 1816 (= 'Prebivši se na polu⁷⁸')
- *Karvavca dajući pod oblastju žene* 1984 (= 'Dajući krvnika pod vlast žene')

⁷⁴ / solikom

⁷⁵ / grabež/ gusarenje

⁷⁶ / sobu/ spavaonicu

⁷⁷ / zaljubivši se

⁷⁸ / polovicu

- *S tim sartce u pini stavi mu 2000* (= 'Time mu stavi srce u pjenu'⁷⁹)

- *Da ona ne stavi u tom sartce svoje 909* (= 'Ona ne prepusti tome svoje srce'⁸⁰)

(Ak) 2. Ajd. = Gjd. u ženskome rodu

(a) Model Ajd. = Gjd. koji postoji u muškom rodu kao općejezično pravilo s ograničenom distribucijom, te kao pravilo sa slobodnom distribucijom u organskim čakavskim sustavima Marulić slobodno primjenjuje i u imenica drugih dvaju rodova, za što nema općejezičnoga ni uporišta u organskim sustavima. Tako nastali oblici osim što su istovjetni s Gjd. morfološki su homonimni s NAVmn. istih riječi

(b) Oblik Ajd. ženskoga roda iskazan je oblikom Gjd. srednjega roda u primjeru:

- *Ti Jerusolime ubran čuvajući da ju ne obime 464-465* (= 'Ti obrani Jeruzalemu'⁸¹ čuvajući da je ne opkoli')

(Ak) 3. Ajd. = Ijd.

(a) Iskazivanje značenja Ajd. oblikom Ijd. nije ovjereno u organskim hrvatskim sustavima.

(b) Značenje Ajd. povratne zamjenice izraženo oblikom Ijd. ima dvije potvrde:

- *On ju prid sobom zazva u komoru 1209* (= 'On je zazva preda se u odaju')

- *Oloferne ju čini priti prid sobom B1209* (= 'Holoferno je pozove preda se')

Akuzativ množine

(šć)

2., 7. Amn. = /a/ (= Nmn.) u riječi srednjega roda

3., 7. Amn. = /e/ (= Nmn.) u riječi ženskoga roda

7. Amn. = /e/ (= Nmn.) u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji muškoga roda

(Sč)

1. Amn. = /e/, /i/ u imenica muškoga roda

7. Amn. = Gmn. u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji

3., 4., 7. Amn. = /i/ u ženskome rodu

(šć)

Amn. = Lmn. u kategorijama 1., 2., 3., 4., 7.

⁷⁹ /zapjeni

⁸⁰ / ne prepusti se tome

⁸¹ / "Jerusolima ž Jeruzalem (ime grada)" (Rječnik, str. 88)

(Ak)

7. Amn. = lmn. u zamjeničkoj i pridjevskoj deklinaciji
2. Amn. = /e/ u imenica srednjega roda
2. Amn. = /a/ u srednjem rodu, s neodgovarajućim prijedlogom

7. Komentari i potvrde posebnosti u zamjeničkoj i pridjevskoj deklinaciji

(SČ) 7. Amn.= Gmn.

(a) U zamjenica, pridjeva i rednih brojeva što znače 'živo' izrečenih bez imenica čakavštini je svojstveno pravilo Amn. = Gmn. Model za ovu inovaciju je općejezično pravilo u Ajd. po kojemu je u riječi što znače 'živo' Ajd. = Gjd.

(b) Značenje Amn. zamjenica, pridjeva i rednih brojeva što znače 'živo' izrečenih bez imenica iskazano je oblikom Gmn. u primjerima:

- Ki...starijih svojih darijući U (= 'Koji...darujući svoje starije')
- *Kih podbi pod sobom* 23-24 (= 'Koje podvrgnu poda se⁸²')
- *Vaze ga, potuče svih u njem* 320-321 (= 'Zauze ga, potuče sve u njemu')
- *Svih...pobiv* 336 (= 'Pobivši...sve')
- *Vezati svih* 472 (= 'Vezati sve')
- *Mnozih uhili* 702 (= 'Ucvili⁸³ mnoge')
- *Druzih nudeći* 742 (= 'Nudeći druge')
- *Svih ključi nizoko* 475 (= 'Ponižava⁸⁴ sve')
- *Da će svih potuč* 513 (= 'Da će sve potuč')
- *Bog svih podloži pod svoj gnjiv* 589 (= 'Bog sve podloži⁸⁵ pod svoj gnjev⁸⁶')
- *Karvac oni mnozih jur uhili* 702 (= 'Onaj krvnik već mnoge ucvili⁸⁷')
- *Onih hoće bit raspitelj ki hlepe razsut svih* 718 (= 'Bit će zatornik onih koji hlepe⁸⁸ upropastiti sve')
- *Druzih nudeći* 741 (= 'Nudeći druge')
- *Dati grad i nas svih* 843 (= 'Predati grad i sve nas')

---

⁸² / pokori

⁸³ / ožalosti

⁸⁴ / svija nadolje

⁸⁵ / pokori

⁸⁶ / svome gnjevu

⁸⁷ / ožalosti

⁸⁸ / žude

- *Primi na milost svih naju* 853 (= 'Primi sve nas na milost⁸⁹')
  - *Ja vas svih ... iskupil bih* 881-882 (= 'Ja bih vas sve iskupio')
  - *Kino svih ji* 1046 (= 'Onaj koji sve jede')
  - *Hvataje zubi ...onih* 1458 (= 'Hvatajući zubima...one')
  - *Pijan bi svojih* B1472 (= 'Pijan udaraše svoje')
  - *Zva inih da gredu van* 1504 (= 'Zva druge da idu van')
  - *A druzih nošahu* 1523 (= 'A druge nošahu')
  - *Nečistih u barlog varže* 1600 (= 'U brlog⁹⁰ baci nečiste')
  - *Plač ter vapaj obajde svih* 1763 (= 'Plač i vapaj sve obide⁹¹')
  - *Bodoše mnogih šćipačami, mnogih posikoše po pleću sabljami* 1778 (= 'Mnoge bodoše šćipaljama, mnoge posjekoše sabljama po plećima')
  - *Bog načinja svih ki su oholi* 1817 (= 'Bog učini sve koji su oholi')
  - *Zatira svih* 1877 (= 'Uništi sve')
  - *Svih tih zajedno stav* 1910 (= 'Zajedno⁹² stavivši sve te')
  - *Za zlih Bogu vapit* 1955 (= 'Vapiti⁹³ Bogu za zle')
  - *Bižeći...kad vidiše mojih* 2002 (= 'Bježeći...kad vidješe moje')
  - *Vidiše mojih ki jih tukaše svih* 2204 (= 'Vidješe moje koji ih sve udaraše')
- (Ak) 7. Amn. = Imn. u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji
- (a) Iskazivanje značenja Amn. oblikom Imn. nije ovjereno u organskim hrvatskim sustavima.
- (b) Značenje Amn. zamjениčke i pridjevske deklinacije iskazano je oblikom Imn. zamjениčke i pridjevske deklinacije u primjeru:
- *Sede meu njimi* 47 (= 'Sjede među njih')

1., 7. Komentari i potvrde oblika Amn. muškoga roda

(Sč) a) 1. Amn. = /e/, /i/ u imenica muškoga roda

(a) Amn. imenica muškoga roda ima dvojake starojezične nastavke. Za razliku od starojezične i sjevernočakavske distribucije uvjetovane palatalnošću dočetnoga suglasnika u osnovi, distribucija im je u *Juditi* neuvjetovana i slobodna. Takva je

⁸⁹ / u milost

⁹⁰ / kaljužu/ provaliju

⁹¹ / okruži

⁹² / ujedno

⁹³ / zazivati

slobodna distribucija opservirana i u čakavskim sustavima. Oblici Amn. s nastavkom /e/ ne izazivlju morfološke homonimije, dok su oblici Amn.nastavkom /i/ morfološki uvijek homonimni s Nmn., a mogu biti homonimni i s Ljd., Gmn. i Imn. koji u Marulića u istih riječi mogu imati isti nastavak.

(b) a) Značenje Amn. imenica muškoga roda iskazano je nastavkom /e/ u primjerima:

- *Zdence...čini čuvati U* (= Dade čuvati...zdence')
- *Dare prikazaše U* (= 'Prikazaše darove')
- *Zva...pope na večeru 4* (= 'Zva...popove na večeru')
- *Viteze pogubi 45* (= 'Pogubi vitezove')
- *Barune zva 47* (= 'Zva barune')
- *Posle odpraviše 59* (= 'Otpremiše...poslanike')
- *Mejaše objizdiše 60* (= 'Objezdiše međaše⁹⁴')
- *Grade...prim 158* (= 'Osvojivši...gradove')
- *Junake sakupi 162* (= 'Sakupi junake')
- *Gojtane pustil 240* (= 'Pustio gajtane⁹⁵')
- *U dne 295, 1563, 2649* (= 'U dane')
- *Na brode...se popeljahu 298* (= 'Popeljahu se⁹⁶ ...na gazove')
- *Sklopiv moste nike 299* (= 'Spojivši⁹⁷ neke mostove')
- *Zauja i grade 317* (= 'Zauze⁹⁸ i gradove')
- *Potar pak i smarsi... ismaelske sine 325* (= 'Pa zatrvši i izbrisa...izmaelske sinove')
- *Posede konfine 327* (= 'Zaposjede konfine⁹⁹')
- *Vaze...grade 329* (= 'Zauze...gradove')
- *Madijane sobom povede 334* (= 'Sa sobom povede Madijance')
- *Svitilnike žge 402* (= 'Pali svijeće¹⁰⁰')
- *Boge svoje čtovahu B407* (= 'Štovahu svoje bogove')

---

⁹⁴ /granice

⁹⁵ /trake

⁹⁶ 3.l.mn. imperfekta svršenoga glagola *popeljati se* (= 'povesti se, kretati se')

⁹⁷ /povezavši/ svezavši

⁹⁸ / ote/ oduze

⁹⁹ / međe

¹⁰⁰ / svjetiljke/ baklje

- *Grade prija* 415 (= 'Osvoji gradove')
- *Da...klance zaskoče* 438 (= 'Da...zaposjednu¹⁰¹ klance')
- *Glase...čuj* 452 (= 'Čuj...glasove')
- *Čisti grišnike od grihov* 461 (= 'Čisti grješnike od grijehova')
- *Grade oruči* 464 (= 'Oruči gradove')
- *Zajamši... sude* B469 (= 'Uzevši...sudove¹⁰²')
- *Bljudući prohode* 528 (= 'Čuvajući prolaze')
- *Zube sharsti* 534 (= 'Shrsti¹⁰³ zube')
- *More zamisi s kolami ...konje, meče* 575 (= 'More s kolima pomiješa... konje, mačeve')
- *Na meče ... razdit* 692 (= 'Razdjeti ...na mačeve')
- *Sazva...pope* 735 (= 'Sazva...popove')
- *Vino...livahu u zlate pehare* 749-750 (= 'Lijevahu...vino...u zlatne vrčeve')
- *Ne uzda u ljude* 801 (= 'Ne pouzdaje se u ljude')
- *Slišav ča on želi, naredi vojvode* 811 (Čuvši što on želi, odredi vojvode')
- *Parste lomiti* 848 (= 'Lomiti¹⁰⁴ prste')
- *Roke take upram Bogu* 935 (= 'Uputivši¹⁰⁵ Bogu takve rokove')
- *Tarpiše...meče* 948 (= 'Trpiše...mačeve')
- *Love lovljaše* B1151 (= 'Lovljaše lovove')
- *Podstupmo gradove* 1220 (= 'Podsjednimo¹⁰⁶ gradove')
- *Centaure pogubi Peritov* 1457 (= 'Peritoj pogubi centaure')
- *Boje ni triba odnimit* 1222 (= 'Ne treba oduzeti bojeve¹⁰⁷')
- *Stad plode klat su odlučili* 1270 (= 'Odlučili su klati plodove stadā')
- *Za vlase uhitiv ga* B1568 (= 'Uhvativši ga za vlas¹⁰⁸')
- *Vidivši...like nevolj svojih* 1633 (= 'Vidjevši...lijekove svojih nevolja')

---

¹⁰¹ / zaskoče/ zasjednu/ zapriječe

¹⁰² / posude

¹⁰³ / škrgutnu zubima

¹⁰⁴ / kršiti

¹⁰⁵ / upravivši/ usmjerivši

¹⁰⁶ / opsjednimo

¹⁰⁷ / bitke

¹⁰⁸ U mnogim je govorima u čakavštini imenica *vlas* muškoga roda kao i u Marulića, (*Rječnik*,

- *Teče vidit kruge u ke staše Judit 1748* (= 'Hiti¹⁰⁹ vidjeti krugove¹¹⁰ u kojima boravljaje Judita')

- *Huste zaskoče na cistih 1788* (= 'Zaskoče mnoštva¹¹¹ na cestama')

- *Zide su nadili 1821* (= 'Okitili su¹¹² zidove')

- *Tance su igrali 1825* (= 'Plesali su plesove')

- *Da se po vikov vike ... počita 1938-1939* (= 'Da se...štuje...po vijeke vjekova')

- *Slaviti u cimbale zvone 1971-1972* (= 'Slaviti prebirući u cimbale')

- *Saužge činiše 2026* (= 'Prinosiše saužge¹¹³')

- *Prikazavši dare* (= 'Prikazavši darove')

- *Blagdane...čini 2049* (= 'Slavi...blagdane')

- *Sunce ...sjaše u dne ter u noći 2104* (= 'Sunce...sjaše u dane i u noći')

- *Koja bi zadila... zide 2111* (= 'Koja bi dirnula...zidove')

(b) b) Značenje Amn. imenica muškoga roda iskazano je nastavkom /i/ u primjerima:

- *Zbroji zastupi 163* (= 'Zbroji zastupe¹¹⁴')

- *Od cvitja busi za klobuk zatiču 224* (= 'Zatiču za klobuk busove¹¹⁵ cvijeća')

- *Grad će mi pobiti vinograd i bori i žita 351-352* (= 'Grad¹¹⁶ će mi potući vinograd i borove, i žita')

- *Pošadši varsi 322* (= 'Prešavši vrhove')

- *Slaše ljudi ki...sedoše na varh gor 427-429* (= 'Slaše ljude koji...sjedoše na vrh gora')

- *Staje...kako ki strašnima vitri zagonjen brod meu vali 860-862* (= 'Bijaše...kao brod koji je zatjeran strašnim vjetrovima među valove')

- *Nastupi na gradne zaklopi 1122* (= 'Navali na gradske zaklope¹¹⁷')

- *Meu popi vesel Ozija stav 1545* (= 'Ozija veselo stavši među popove')

- *Čuti sudi...vojvode dojdose 1737* (= 'Vojvode dođoše... čuti sudove')

---

¹⁰⁹ / žuri/ trči

¹¹⁰ / šatore

¹¹¹ / gomile

¹¹² / nadjeli/ obložili

¹¹³ / žrtve paljenice

¹¹⁴ / čete

¹¹⁵ /stručke

¹¹⁶ / tuča/ krupa

¹¹⁷ / vrata

- *Bogu pokloni ...prikazivahu 1851* (= 'Prikazivahu...žrtve Bogu')

- *Vod naših izvori bihu zavalili 1979* (= 'Bijahu zagrabili¹¹⁸ izvore naših voda')
(šč) 1. Amn. = Lmn. u muškome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik lokativa množine iskazuje semantiku akuzativa množine muškoga roda u ovim primjerima:

- *Historiju tuj svedoh u versih U* (= 'Tu pripovijest pretočih u stihove')

- *Hotihu žene dat van na otocih B1901* (= 'Htijahu preseliti žene vani, na otoke')

(Ak) 1., 7. Amn. = Gmn.

(a) Općejezični model po kojemu je Ajd. = Gjd. u imenica što znače 'živo' Marulić prenosi i u množinu: Amn. = Gmn. u imenica što znače 'živo'.

(b) Potvrde su u primjerima:

- *Vojnikov priuja 396* (= 'Uze vojnike')

- *Žestinom nadhode lavov svih 479* (= 'Žestinom¹¹⁹ nadilaze sve lavove')

- *Bogov tujih prijaše 588* (= 'Primiše¹²⁰ tuđe bogove')

2., 7. Komentari i potvrde oblika Amn. srednjega roda

(šč) 2. Amn. = Lmn. u srednjemu rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik lokativa množine iskazuje semantiku akuzativa množine srednjega roda u ovim primjerima:

- *U mistih ovih povarnuv se, leže 608* (= 'Vrativši se u ova mjesta leže')

- *Postav rič u ustih mojih 1073* (= 'Stavivši riječ u moja usta')

¹¹⁸ / zatvorili

¹¹⁹ / nemilosrdnošću

¹²⁰ / prihvatiše

(Ak) 2. Amn. = Gmn. u imenica srednjega roda:

(a) Općejezični model po kojemu je Ajd. = Gjd. u imenica što znače 'živo'
Marulić prenosi i u množinu: Amn. = Gmn. u imenica srednjega roda.

(b) Potvrde su u primjerima:

- *Odparvši vrat, projte 1690* (= 'Otvorivši prođite kroz vrata')

- *Vratar vrat odklopi 1124* (= 'Vratar otključa vrata')

(Ak) 2., 7. Amn. = Imn. u srednjem rodu

(a) Iskazivanje značenja Amn. oblikom Imn. nije ovjereno u organskim hrvatskim sustavima.

(b) Značenje Amn. srednjega roda iskazuje se oblikom Imn. srednjega roda u primjeru:

- *Sede meu njimi 47* (= 'Sjede među njih')

- *Damasku prid vrati prišad 338* (= 'Došavši Damasku pred vrata')

(Ak) 2. Amn. = /e/ u srednjem rodu

(a) Pravilo Amn. = /e/ u hrvatskome jeziku vrijedi za muški i ženski rod, a nije ovjereno u srednjemu rodu.

(b) Značenje Amn. iskazano je nastavkom /e/ u imenice srednjega roda u primjeru:

- *Navrate...šatoru prid vrate 799* (= 'Povrate se...šatoru pred vrata')

(Ak) 2. U imenica srednjega roda Amn. = /a/ s prijedlogom koji u kontekstu ne upućuje na Amn.

(a) Potvrde su u sljedećim primjerima u kojima prijedlog *po* odabran uz oblik Amn. pomiče njegovo značenje prema Lmn.:

- *Družba...po vrata...buknu 1727-1728* (= 'Družba...nahrupi...kroz vrata')

- *Projt po vrata nagliše 2025* (= 'Nagliše¹²¹ ući kroz vrata')

3., 4., 7. Komentari i potvrde oblika Amn. ženskoga roda

(Sč) 3., 7. Amn. = /i/ u ženskome rodu

(a) U Marulićevo vrijeme u čakavštini još djeluje starojezično pravilo NAVdv. = /i/ u riječi ženskoga roda koje znače 'par'.

(b) Potvrde su u primjerima:

- *Val rovući slidi ter busa u popi 870* (= 'Val bučeći slijedi i udara u krme')

- *Uši...dviogoše primaknuv 1069* (= 'Načuliše primaknuvši ...uši')

- *Dviže oči* 1248 (= 'Diže oči')
- *Dvigši obi ruci* 2034 (= 'Dignuvsši obje ruke')
- (šč) 3. Amn. = Lmn. u ženskome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

(b) Oblik lokativa množine iskazuje semantiku akuzativa množine ženskoga roda u ovim primjerima:

- *U nevoljah upal zacića istine* 646 (= 'Upao u nevolje zbog istine')
- *Na nogah napravi čizmice* 1091 (= 'Obu čizmice na noge')
- *Zamak u dvanjkah vas taj žir* 1119 (= 'Sakrivši u dvanjke¹²² svu tu hranu'¹²³)
- *Na nogah postup* 1565 (= 'Uspravi se na noge')

(Ak) 3., 4., 7. Amn. = Gmn. u riječi ženskoga roda:

(a) Općejezični model po kojemu je Ajd. = Gjd. u imenica što znače 'živo' Marulić prenosi i u množinu: Amn. = Gmn. u ženskoga roda.

(b) Potvrde su u primjerima:

- *Koji...zapovidi moji...prijima* 56 (= 'Koji...prihvaća...moje zapovijedi')
- (*Konj*) *poljuti nog* 650 (= 'Naljuti noge')
- *Ali će skratiti nagla smart tug ovih* 845 (= 'Ili će nagla smrt skratiti ove tuge')
- *Vidiše žen...svojih* 1017 (= 'Vidješe...svoje...žene')
- *Vidiše... kćeri svojih* 1017 (= 'Vidješe...svoje kćeri')
- *Da snime nečistoć* 1831 (= 'Da skinu nečistoće')
- *Otvorite usan* 1971 (= 'Otvorite usne')

Lokativ

Lokativ jednine

(šč)

1., 2. Ljd. = /u/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga i srednjega roda,

3., 4. Ljd. = /i/ u imenica i neodređenih pridjeva ženskoga roda.

5. Ljd. = /om/, /em/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji muškoga i srednjega roda

¹²² / bisage

¹²³ / jelo

6. Ljd. = /oj/ u zamjeničkoj i pridjevskoj deklinaciji ženskoga roda (Sč)

1., 2. Ljd. = /i/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga i srednjega roda (šč)

Ljd. = Ajd. u kategorijama 1., 2., 3., 4., 5., 6.

1., 5. Komentari i potvrde oblika Ljd. muškoga roda (Sč) 1. Ljd. = /i/ u muškome rodu

(a) Čakavštini je svojstven nastavak /i/ u Ljd. ne samo imenica ženskoga roda nego i u imenica ostalih dvaju rodova. To je starojezični nastavak koji u imenica svih triju rodova koji u sebi sjedinjuje ikavski refleks jata u nastavku Ljd. tvrdih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova, te nastavak /i/ u Ljd. mekih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova.

Oblici Ljd. imenica muškoga roda s padežnim nastavkom /i/ mogu u Marulićevu tekstu biti morfološki homonimni s oblicima Nmn., Gmn., Amn., Vmn., Lmn. i Imn. u kojima iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Značenje Ljd. muškoga roda izraženo je padežnim nastavkom /i/ u primjerima:

- *U puti U* (= 'U putu'),
- *Po puti 1087* (= 'Po putu')
- *U (mom, mojem, svem, tvem) dvori 19, 113, 1236, 1237* (= 'U mom, mojem, svojem, tvojem dvoru')
- *Va svakom zbori 114* (= 'U svakom zboru')
- *Po brizi 256* (= 'Po rubu¹²⁴')
- *Bihu u Tarsi 323* (= 'Bjehu u Tarsu')
- *U takovom trudi li Boga zovući 502-503* (= 'U takovom trudu samo zovući Boga')
- *Zastaše u skupi Oziju 1122-1123* (= 'Zatekoše u skupu¹²⁵ Oziju')
- *Po svem sviti 1258* (= 'Po svem svijetu')
- *Na brade prami laščaše se ckvara 1512* (= 'Laščaše se masnoća¹²⁶ na pramenu brade')

¹²⁴ "Brig, m. 1. brijeg 2. rub (jarka) 3. rub, porub" (*Rječnik*, str. 27)

¹²⁵ / zboru/ društvu

¹²⁶ / mast

- *Na tom stoli 1542* (= 'Na tom stolu')
- *Na svetom stoli 1818* (= 'Na svetom stolu')
- *U tom dili 1861* (= 'U tom dijelu')
- *U tom grebi 2082* (= 'U tom grobu')

(šč) 1., 5. Ljd. = Ajd. u muškome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik akuzativa jednine iskazuje semantiku lokativa jednine muškoga roda u ovim primjerima:

- *Prodaju se u stacun U* (= 'Prodaju se u stacunu¹²⁷')
- *Bi u grad žaja U* (= 'U gradu bje žeđa')
- *Pokloniše se u tempal U* (= 'Pokloniše se u hramu')
- *U Jerusolim činiše mnoga ponižen'ja U* (= 'Činiše mnoge pokore u Jeruzalemu')

- *Mnjaše da... na svit mu para ni 25-26* (= 'Mišljaše da... mu nema para na svijetu')

- *Nitkore ne stoji u zemaljski oko ki me se ne boji 53-54* (= 'Ne postoji nitko u zemaljskom krugu tko me se ne boji')

- *Mista ka na svit gospoduju 117* (= 'Mjesta koja gospoduju¹²⁸ na svijetu')

- *Počaše se i u mraz 237* (= 'Počaše se¹²⁹ i po mrazu¹³⁰')

- *Konji maščeni po rep i po grivi 259* (= 'Konji obojeni po repu i po grivi')

- *U grob nauznak prostre se jur ležeć 387* (= 'Prostre se u grobu već¹³¹ ležeći nauznak')

- *Posla...k onim svim ki su u Dotaim 434-435* (= 'Posla svima onima koji su u Dotainu')

- *U Karah počaše tada pribivati 552* (= 'Počeše tada prebivati u Haranu')

- *Po salbun sije 638* (= 'Sije po pijesku¹³²')

---

¹²⁷ / trgovini

¹²⁸ / vladaju

¹²⁹ / znojaše se

¹³⁰ / hladnoći

¹³¹ / napokon

¹³² / pržini

- *Ov grad u ki sidiš i ki u nj živemo 831-832* (= 'Grad u kojemu vladaš i koji u njemu živimo'¹³³')
- *Da ne zgubimo ča na svit imamo 978* (= 'Da ne izgubimo što imamo na svijetu')
- *Tve slave...znane su po svit vas 986* (= 'Tvoje slave...su znane po svemu svijetu')
- *Živit životom odluči prečisto, poče imit od kom udovičtva misto 897* (= 'Oduči živjeti prečistim životom u kojemu poče imati udovičko mjesto')
- *Ostaviv nju na stan 1007* (= 'Ostavivši nju na stanu'¹³⁴')
- *Biti će po vas kraj slava tvoga imena 1065* (= 'Slava tvog imena bit će po svemu kraju')
- *Ni jakost tvoja...u barzih konji trud, da u volje tvoje sud 1068-1070* (= 'Nije tvoja jakost'¹³⁵ ...u trudu'¹³⁶ brzih konja, nego u sudu'¹³⁷ tvoje volje')
- *Pod šator u osin ki stahu 1218* (= 'Koji stajahu u zasjenku'¹³⁸ pod šatorom')
- *Prid Oloferna...sideća na pristoj, pisan vas kako pav 1226-1227* (= 'Pred Holoferna...koji je sjedio kao paun na prijestolu, svemu šarenome')
- *Biti će t'... parva čast u dvor 1334* (= 'Bit će ti...najveća počast u dvoru')
- *Da ti ne bude par u mnogih gospoj hor 1336* (= 'Da ti neće biti para u zboru'¹³⁹ mnogih gospođa')
- *Bolje ti mu biše u boj smart prijati 1473* (= 'Bolje ti mu bijaše poginuti u boju')
- *Po Rim tarka vlastele koljući 1479* (= 'Trka'¹⁴⁰ po Rimu koljući vlastelu')
- *Na konac nesrići upast će u svakoj 1485* (= 'Na koncu'¹⁴¹ će upasti u svaku nesreću')
- *U vikomn'ji znoj biti će njih stan'je 1488* (= 'Njihov boravak'¹⁴² će biti u vječnom znoju')

---

¹³³ / i u kojemu

¹³⁴ / u kući

¹³⁵ / snaga/ moć

¹³⁶ / naporu

¹³⁷ / mnijenju

¹³⁸ / u sjeni

¹³⁹ / koru/ kolu

¹⁴⁰ / trči

¹⁴¹ / na kraju

¹⁴² /stanje/ položaj

- *Bičag snam ki višaše o stup 1566* (= 'Skinuvši budež koji visješe o stupu')
- *Po običaj svoj izidoše na dvor 1583* (= 'Izidoše po svom običaju izvan gradskih zidina')
- *Poganski blud pusti u ki pri živiše 1712* (= 'Ostavi poganstvo u kojemu prije življaše')
- *Bihu pod šator 1731* (= 'Bjehu pod šatorom')
- *Vidiv na grad dil udov Olofernijh 1765* (= 'Vidjevši na gradu dio Holofernovih udova')
- *Da zginu pod toke sile snop 1829* (= 'Da izginu pod snopom tolike sile')
- *Nje pronose dike...po zemlje okol vas 1938-1940* (= 'Pronose njezine slave...po svem krugu zemlje'¹⁴³)
- *Grob... u ki joj muž biše 2062* (= 'Grob...u kojemu joj bijaše muž')
- *Dokla je živila Judita na saj svit 2112* (= 'Dokle je Judita živjela na ovome svijetu')
- *Zemlja je u mir bila 2113* (= 'Zemlja je bila u miru')
- *Dokla zemlja ova bude na karte svolj slovinjska čtit slova 2122-2123* (= 'Dok ova zemlja bude čitala hrvatske riječi na listu papira')

2., 5. Komentari i potvrde oblika Ljd. srednjega roda

(SČ) 2. Ljd. = /i/ u srednjemu rodu

(a) Čakavštini je svojstven nastavak /i/ u Ljd. ne samo imenica ženskoga roda nego i u imenica ostalih dvaju rodova. To je starojezični nastavak koji u imenica svih triju rodova koji u sebi sjedinjuje ikavski refleks jata u nastavku Ljd. tvrdih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova, te nastavak /i/ u Ljd. mekih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova.

Oblici Ljd. imenica srednjega roda s padežnim nastavkom /i/ mogu u Marulićevu tekstu biti morfološki homonimni s oblicima Imn. u kojima iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Značenje Ljd. srednjega roda izraženo je padežnim nastavkom /i/ u primjerima:

- *U lici pozriv ga Judita 1232* (= 'Judita pogledavši ga u lice')
- *Bog, kino je na nebi 1280* (= 'Bog, koji je na nebu')
- *Na nebi je ni 1915* (= 'Nema je na nebu')

(šć) 2., 5. Ljd. = Ajd. u srednjemu rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik akuzativa jednine iskazuje semantiku lokativa jednine srednjega roda u ovim primjerima:

- *Ki će smiti...arvat se na polje 136* (= 'Tko će se smjeti...boriti na polju')
- *Ali se na polje biti 167* (= 'Ili se boriti na polju')
- *Imaše na uho barnjicu 190* (= 'Imadaše naušnicu na uhu')
- *U toj stan'je trideset dan steći 417* (= 'Ostajući u tom stanju trideset dana')
- *Po njega smiljen'je kralju Kananeju daše račinjen'je 594* (= 'Po njegovu smilovanju dadoše uništenje kralju Kanaancu¹⁴⁴')
- *Kripak bi...u služen'je Bogu 964* (= 'Bijaše jak¹⁴⁵...u služenju Bogu')
- *Ni jakost tvoja...u mnoštvo nikh ljud 1068* (= 'Nije tvoja jakost...u mnoštvu nekih ljudi')
- *Kami... steći u zlato 1106* (= 'Kamen...stojeći u zlatu')
- *Uspi ga na krilo B1141* (= 'Uspava ga na krilu')
- *Pjan u viće bljuva B1482* (= 'Pijan bljuva u vijeću')
- *Ona ti meu toj prid Oloferna stav 1226* (= 'Ona ti među tim stavši pred Holoferna')
- *Kako s' na to misto 1277* (= 'Kako si na tom mjestu')
- *Život mu stargši mečem sikući po nj 1895* (= 'Prekinuvši mu život sijekući mačem po njem')

3., 4., 6. Komentari i potvrde oblika Ljd. ženskoga roda

(šć) 3., 4., 6. Ljd. = Ajd. u ženskome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

¹⁴⁴ / uništiše kralja Kanaanca

¹⁴⁵ / krjepak/ snažan

(b)a) Oblik akuzativa jednine ženskoga roda s nastavkom /u/ iskazuje semantiku lokativa jednine ženskoga roda u ovim primjerima:

- *Akior...pribiva u Betuliju U, B1677* (= 'Akior...prebiva u Betuliji')
- *Ubi vojvodu Oloferna po sridu vojske njegove U* (= 'Ubi vojvodu Holoferna po srijedi njegove vojske')
- *Jahaše oprovda u krunicu 189* (= 'Jahaše pratilac u krunici'¹⁴⁶)
- *Vaze ki su u Siriju grade 329* (= 'Zauze gradove koji su u Siriji')
- *Gabalsko jest u tu državu vladan'je 414* (= 'U toj državi je gebalska vlast'¹⁴⁷)
- *Konju...kad teče po njivu 647-648* (= 'Konju...kad trči po njivi')
- *Moliše ga ...u potribu mnogu da jim pošlje pomoć 769-770* (= 'Moliše ga...u velikoj potrebi da im pošalje pomoć')
- *Cviliti u carkvu stojući...jaše 847-848* (= 'Stadoše...cviliti boraveći u crkvi')
- *Molimo da po njega volju lahkost oćutimo 941-942* (= 'Molimo da po njegovoj volji oćutimo lakoću'¹⁴⁸)
- *Ugrabi Dinu od ke smo rekli zgara na glavu ovoga libra B1130* (= 'Ugrabi Dinu o kojoj smo rekli gore, na glavi'¹⁴⁹ ovoga poglavlja')
- *Vesel u svu miru Oloferne 1308-1309* (= 'Holoferno veseo u svoj mjeri'¹⁵⁰)
- *Ni ti žene u svuj daržavu od svita, razum, lipost u kuj krasnije procvita 1316-1317* (= 'Nema ti žene u svoj državi svijeta'¹⁵¹ u kojoj krasnije procvjeta razum i ljepota')
- *Saki jest bio niki narod u Persiju B1464* (= 'Saki je bio neki narod u Perziji')
- *Postilja je bila na sridu komori 1531* (= 'Postelja je bila na srijedi odaji')
- *(Bog) prikla u ruku mu vrat 1671-1672* (= 'Bog prikla vrat u mojoj ruci')
- *Pribiva u Betuliju do smarti B1677* (= 'Prebiva u Betuliji do smrti')
- *U svu komoru Oloferne kopni 1754* (= 'Holoferno kopni u svojoj odaji')
- *Naskočivši prasca divjega u Kalidoniju, prva ga ustrili B1909* (= 'Zaskočivši u Kaledoniji vepra, prva ga ustrijeli')
- *Bižeći po travu kad vidiše mojih 2002* (= 'Bježeći po travi kad vidješe moje')

---

¹⁴⁶ / s krunicom

¹⁴⁷ / gebalsko vladanje

¹⁴⁸ /olakšanje

¹⁴⁹ / početku

¹⁵⁰ / sasvim veseo

¹⁵¹ / na ovome svijetu

(b)a) Oblik akuzativa jednine ženskoga roda s nastavkom /ø/ iskazuje semantiku lokativa jednine ženskoga roda u ovim primjerima:

- *U veliku pečal...staše meu njima 859-860* (= 'Stajaše među njima...u velikoj pečali'¹⁵²)

- *Abram ...stav... u skarbost mnogu 963* (= 'Abraham...stavši...u velikoj skrbnosti'¹⁵³)

- *Našad u laž, pobijeni bihu kamjen'jem B1133* (= 'Našavši se u laži bijahu kamenovani')

- *Po Cinte gore stran 1150* (= 'Po padini gore Kinte')

- *Komu ne biše par u asirsku daržav 1228 -1229* (= 'Kojemu ne bješe para u asirskoj državi')

- *Prijam ih u naglost 1601* (= 'Uzevši ih u naglosti')

(šć) 6. Ljd. = Ajd. u osobnih zamjenica

(b)c) Oblik akuzativa jednine osobnih zamjenica iskazuje semantiku lokativa jednine u ovim primjerima:

- *Bog zla toga po te oslobodi jur puka ovoga 999-1000* (= 'Bog po tebi oslobodi ovaj puk od toga zla')

- *Mnogu svim po te milost da 1683* (= 'Svima po tebi dade mnogu milost')

Lokativ množine

(Sč)

1., 2. Lmn. = /ih/ u imenica muškoga i srednjega roda

4. Lmn. = /ih/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.

7. Lmn. = /ih/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji

3. Lmn. = /ah/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

(šć)

Lmn. = Amn. u kategorijama 1., 2., 3., 4., 7.

(Ak)

1. Lmn. = Dmn. u muškom rodu

1. Lmn. = Imn. u muškom rodu

1. Lmn. = /ami/ u muškom rodu

---

¹⁵² / brizi/ skrbi

¹⁵³ / brizi/ skrbi

2. Lmn. = /oh/ u imenica srednjega roda
2. Lmn. = /e/ u imenica srednjega roda
- 3., 4. Lmn. = /ih/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

1., 7. Komentari i potvrde oblika Lmn. muškoga roda

(Sč) 1. Lmn. = /ih/ u imenica muškoga roda

(a) Čakavštini je svojstven nastavak /ih/ u Lmn. imenica muškoga i srednjega roda. To je starojezični nastavak koji koji u sebi sjedinjuje ikavski refleks jata u nastavku Lmn. tvrdih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova, te nastavak /ih/ u Lmn. mekih osnova glavne deklinacije muškoga i srednjega roda.

(b) Značenje Lmn. muškoga roda izraženo je padežnim nastavkom /ih/ u primjerima:

- *U Bnecih U* (= 'U Mlecima')
- *Sidući na konjih* 169 (= 'Sjedeći na konjima')
- *Na njih sijahu lovci* 269 (= 'Na njima sjedahu lovci')
- *Po varsih* 527 (= 'Po vrhovima')
- *Ča peku, ča vare...nošahu na čiste lopare* 752 (= 'Što peku, što vare¹⁵⁴ ... nošahu na čistim poslužavnicima')
- *Na branicih vahtar zaman bdi* 766 (= 'Čuvar¹⁵⁵ uzalud bdije na branicima¹⁵⁶')
- *Na zdencih side* 814 (= 'Sjede na zdencima')
- *Abram u trudih stav* 963 (= 'Abraham stavši u teškoćama¹⁵⁷')
- *Čarljenit ja rubin na parstih...bilit na rukavih biser i na bustih* 1101-1102 (= 'Stade se crvenjeti rubin na prstima...bijeljeti biser na rukavima i na prsima')
- *I u narodih svih da te svak poznaje* 1077 (= 'I da te poznaje svatko u svim narodima')
- *Ne osta karv u njih* 1764 (= 'Ne osta krvi u njima')
- *Po prorocih svih priti* 1262 (= 'Prijeti po svim prorocima')
- *Lugami na konjih bižahu* 1780 (= 'Bježahu lugovima na konjima')
- *To pisa u listih* 1790 (= 'To pisa u pismima')
- *Na konjih ticahu* 1884 (= 'Jurihu na konjima')

¹⁵⁴ / kuhaju

¹⁵⁵ / stražar

¹⁵⁶ / stražama/ stražarnicama

¹⁵⁷ / mukama

(šč) 1., 7 Lmn. = Amn. u muškome rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b)a) Oblik akuzativa množine muškoga roda iskazuje semantiku lokativa množine muškoga roda u ovim primjerima:

- *Hrabro si se nosil u sve boje tvoje* 153 (= 'Držao si se hrabro u svim tvojim bojevima')

- *Teče vidit kruge u ke staše Judit* 1748 (= 'Hiti vidjeti šatore u kojima boravljaše Judita')

- *Saužge činiše...na oltare* 2026 (= 'Činiše¹⁵⁸ žrtve paljenice ...na oltarima')

(Ak) 1. Lmn. = /om/ (= Dmn.) u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak /om/ u Lmn. muškoga roda nije svojstven hrvatskom jeziku.

(b) Značenje Lmn. muškoga roda izraženo je oblikom Dmn. muškoga roda u primjeru:

- *Mnjaše da ni robom na svit mu para ni* 25-26 (= 'Mišljaše da mu ni robovima¹⁵⁹ nema para na svijetu')

(Ak) 1. Lmn. = /ami/ u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak /ami/, prvotan u lmn. glavne deklinacije ženskoga roda, može biti preuzet u lmn. imenica ženskoga roda, a u muškome rodu nije potvrđen u organskim hrvatskim sustavima.

(b) Značenje Lmn. muškoga roda izraženo je oblikom lmn. muškoga roda u primjeru:

- *Gora biljaše...varhami* 106-107 (= 'Gora bjeljaše...vrhovima')

2., 7. Komentari i potvrde oblika Lmn. srednjega roda

(Sč) 2. Lmn. = /ih/ u imenica srednjega roda

(a) Čakavštini je svojstven nastavak /ih/ u lmn. imenica muškoga i srednjega roda. To je starojezični nastavak koji koji u sebi sjedinjuje ikavski refleks jata u nastavku lmn. tvrdih osnova glavnih deklinacija svih triju rodova, te nastavak /ih/ u lmn. mekih osnova glavnih deklinacija muškoga i srednjega roda.

¹⁵⁸ / prinosiše

¹⁵⁹ / njegovim robovima/ po robovima

(b) Značenje Lmn. srednjega roda izraženo je padežnim nastavkom /ih/ u primjerima:

- *Na bedrih sablja* 242 (= 'Sablja na bedrima')
- *Na bedrih...kovan pas* 1103 (= 'Kovan pas¹⁶⁰...na bedrima')
- *Dostojna da side na nebesih* 1313 (= 'Dostojna da sjedi na nebesima')
- *Na vratih stoj* 1536 (= 'Na vratima')
- *Tičući po mistih* 1789 (= 'Trčeći¹⁶¹ po mjestima')

(šč) 2., 7 Lmn. = Amn. u srednjemu rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b)a) Oblik akuzativa množine srednjega roda iskazuje semantiku lokativa množine srednjega roda u ovim primjerima:

- *Sijaše na kola* 228 (= 'Sjeđaše na kolima')
- *Zamate...stahu na usta Tanaje rike* B1896 (= 'Sarmati...prebivahu na ustima¹⁶² rijeke Tanaje')
- *Da se ...nje pronose dike po mora* 1938-1940 (= 'Pronose njezine dike¹⁶³ po morima')

(Ak) 2. Lmn. = /oh/ u imenica srednjega roda

(a) Nastavak /oh/ nije starojezični nastavak. Moguće je da je riječ o kontinuantu fonološki izmijenjenog nastavka /ah/ u Lmn. glavne deklinacije ženskoga roda, kao, primjerice, u sustavima Maruliću bliskoga Brača. Marulić ga u *Juditi* rabi za istu imenicu srednjega roda:

- *Na vratoh Abra sta* 761 (= 'Abra sta na vratima')
- *Na vratoh Abra sta* 1539 (= 'Abra sta na vratima')

(Ak) 2. Lmn. = /e/ u imenica srednjega roda

(a) Lmn. imenice srednjega roda izražen je nastavkom /e/ koji je svojstven Amn. muškoga i ženskoga roda u primjeru:

---

¹⁶⁰ / pojas

¹⁶¹ / jureći

¹⁶² / na ušču

¹⁶³ / slave

- *Goneći na jata sužnje u želize 42* (= 'Goneći jatimice sužnje¹⁶⁴ u okovima¹⁶⁵')

3., 4., 7. Komentari i potvrde oblika Lmn. ženskoga roda

(Sč) 3. Lmn. = /ah/ u imenica ženskoga roda

(a) Starojezični nastavak Lmn. glavne deklinacije ženskoga roda /ah/ svojstven je čakavštini.

(b) Značenje Lmn. imenica ženskoga roda izraženo je nastavkom /ah/ u primjerima:

- *U ovih knjigah U* (= 'U ovim knjigama')

- *U vaših knjigah U* (= 'U vašim knjigama')

- *U rukah svojih 609* (= 'U svojim rukama')

(Sč) 4. Lmn. = /ih/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.

(a) Starojezični nastavak Lmn. deklinacije i-osnova ženskoga roda /ih/ u čakavštini imaju imenice ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /ø/.

(b) Značenje Lmn. takve imenica ženskoga roda izraženo je nastavkom /ih/ u primjeru:

- *Hvalu Bogu dali u pisnih¹⁶⁶ pojući 1824* (= 'Zahvalili Bogu pjevajući u pjesmama')

(šč) 3., 4., 7 Lmn. = Amn. u ženskom rodu

(a) Iskazivanje značenja akuzativa oblikom lokativa i obrnuto svojstveno je čakavskim i štokavskim sustavima duž jadranske obale.

Morfološka homonimija ovih dvaju oblika u *Juditi* može izazvati semantičke dvojbe.

(b) Oblik akuzativa množine ženskoga roda iskazuje semantiku lokativa množine ženskoga roda u ovim primjerima:

- *Ležec na perine usnuti ne more 89-90* (= 'Ne može usnuti¹⁶⁷ ležeći na perinama')

- *Živil u strane tujih mist 604-605* (= 'Živio u zemljama¹⁶⁸ tuđih mjesta¹⁶⁹')

---

¹⁶⁴ / robove

¹⁶⁵ / lancima

¹⁶⁶ "pisan ž pjesma, popijevka" (*Rječnik*, str. 183)

¹⁶⁷ / zaspati

¹⁶⁸ / krajevima/ područjima

¹⁶⁹ Upravo: u mjestima tuđih zemalja/ krajeva/ područja

- *Da se ...nje pronose dike po mora, po rike 1938-1939* (= 'Da se...njevzine dike pronose po morima, po rijekama')

(Ak) 3. Lmn. = /ih/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

(a) Starojezični nastavak Lmn. deklinacije i-osnova ženskoga roda /ih/ u čakavštini imaju imenice ženskoga roda koje u Njd. imaju nastavak /ø/.

(b) U Marulića se taj nastavak potvrđuje i u imenica s nastavkom /a/ u Njd. u primjeru:

Huste zaskoče na cistih 1788 (= 'Zaskoče čete na cestama')

Instrumental

Instrumental jednine

(ŠČ)

1., 2. ljd. = /om/, /em/ u imenica muškoga i srednjega roda

3. ljd. = /om/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

4. ljd. = /u/, /ju/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.

5. ljd. = /im/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji muškoga i srednjega roda

6. ljd. = /om/ u zamjениčkoj i pridjevskoj deklinaciji ženskoga roda

(Ak)

1. ljd. = Ajd.

2. ljd. = Ljd

1. Komentari i potvrde oblika ljd. muškoga roda

(Ak) 1. ljd. = Ajd. u muškome rodu

Značenje ljd. muškoga roda izraženo je nastavkom Ajd. muškoga roda u primjeru:

- *Jer biti ne moguć sa nj, pridat se voliše 358* (= 'Jer ne mogući biti¹⁷⁰ s njim¹⁷¹, želješe se predati')

- *Pod šator u osin ki stahu 1218* (= 'Koji stajahu u sjeni pod šatorom')

(Ak) 3. ljd. = Ljd. u ženskome rodu

Značenje ljd. ženskoga roda izraženo je nastavkom Ljd. ženskoga roda u primjeru:

- *Toko scini Auer uljudstvo da na njoj zamini kraljice oholstvo 37* (= 'Ahasver toliko cijeni uljudnost da njome zamijeni oholost kraljice')

¹⁷⁰ / jer nisu mogli biti

¹⁷¹ / ravni s njim/ poput njega/ kao on

Instrumental množine

(SČ)

1., 2. Imn. = /i/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga i srednjega roda

1. Imn. = /mi/ u imenica i neodređenih pridjeva muškoga roda

2. Imn. = /ami/ u imenica srednjega roda

3. Imn. = /ami/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

4. Imn. = /imi/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.

4., 7. Imn. = /ima/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /i/ u Nmn. i u zamjenica

7. Imn. = /imi/ u pridjevskoj deklinaciji

(AK)

1. Imn. = /ami/ u imenica muškoga roda

4. Imn. = /i/ u ženskom rodu

Imn. = Amn. u kategorijama 1., 2., 3., 7.

1. Komentari i potvrde oblika Imn. muškoga roda

(SČ) 1. Imn. = /i/ u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak /i/ u Imn. glavne deklinacije imenica muškoga i srednjega roda svojstven je čakavskim sustavima.

Oblici Imn. imenica muškoga roda s padežnim nastavkom /i/ mogu u Marulićevu tekstu biti morfološki homonimni s oblicima Ljd. Nmn., Gmn., Amn., Vmn., Lmn. i Imn. u kojima iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Značenje Imn. je u imenica muškoga roda izraženo nastavkom /i/ u primjerima:

- *Dojde sa svimi leviti U* (= 'Dođe sa svim levitima')

- *Hoteći ga zajedno z grajani pogubiti U* (= 'Hoteći ga pogubiti zajedno s građanima')

- *Bludi...bisan pas meu ljudi 93* (= 'Bludi¹⁷² ...bijesan pas među ljudima')

- *Sa strimi zlaćeni 257* (= 'S pozlaćenim¹⁷³ stremenima')

- *Prid kolom bijući bubnjahu nakari* (= 'Bubnjahu pred kolima udarajući nakarima¹⁷⁴')

¹⁷² / lŭta/ tumara

¹⁷³ / zlatnim

¹⁷⁴ / udaraljka; "nakar m nakara, udaraljka" (*Rječnik*, str. 136)

- *Seli tere dvori... paljihu se hode* 295-296 (= 'Paljahu idući...selima i gradovima')
- *S meči i z bati jaše mu stat protiv* 337(= Suprotstaviše mu se s mačevima i batovima')
- *Zvonjahu...gusle s leutaši, dipli privartahu* 404 (= 'Svirahu...gusle s leutašima, prebirahu diplima')
- *Mi ćemo t' služiti i dušom i udi* 500 (= 'Mi ćemo ti služiti i dušom i udovima'¹⁷⁵')
- *Sedeći za stoli oni se čtovahu* 747(= 'Oni se čaščahu'¹⁷⁶ sjedeći za stolovima')
- *S otci našimi* 851 (= 'S našim očevima')
- *Staje...kako ki strašnima vitri zagonjen brod meu vali* 860-862 (= 'Bijaše...kao brod koji je zatjeran strašnim vjetrovima među valove')
- *Da mu se je borit... s diždi* 867-868(= 'Da mu se valja boriti...s daždevima'¹⁷⁷')
- *Ozija s popi* B983 (= 'Ozija s popovima')
- *Ki se uznišaju kopji...i konji barzimi* 1040-1042 (= 'Koji se razmeću'¹⁷⁸ kopljima...i brzim konjima')
- *S popovi pojde van* 1060 (= 'Iziđe s popovima')
- *Zastaše...Oziju sa popi* 1122-1123 (= 'Zatekoše...Oziju s popovima')
- *Dvimi grisi bi spet* 1129 (= 'Bje sapet dvama grijesima')
- *Kako se Judita zgovara sa stražani* B1187 (= 'Kako se Judita razgovara sa stražarima')
- *Nastriekat cvitja bar...dragimi kamic* 1230-1231 (= 'Izvesti'¹⁷⁹ mnoštvo cvijeća... dragim kamenovima')
- *Pod šatori...stahu* 1320 (= 'Stajahu... pod šatorima')
- *S ovimi gosti* 1420 (= 'S ovim gostima')
- *Centaure pogubi Peritov s Lafiti* 1457(= 'Peritov s Lapitima pogubi Centaure')
- *Hvataje zubi* 1457 (= 'Hvatajući zubima')
- *Imiše sa Rimnjani rati* 1474 (= 'Ratovaše s Rimljanima')
- *Postilja... s pisani zastori* 1531- 1532 (= 'Postelja... sa šarenim zastorima')

---

¹⁷⁵ / tijelom

¹⁷⁶ / goščahu

¹⁷⁷ / kišama

¹⁷⁸ / uznose

¹⁷⁹ / natkati

- *Ščiti kućeće budu buditi njega 1696* (= 'Buditi će ga bućeći¹⁸⁰ štitovima')
- *S inimi gospodičići garčkimi B1909* (= 'S inimi¹⁸¹ grčkim gospodičićima')
- *Umoriše s proroci Mesiju 2117* (= 'Usmrtiše Mesiju s prorocima')

(Sč) 1. Imn. = /mi/ u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak Lmn. = /mi/ u imenica i-osnova muškoga i ženskoga roda zadržan je u imenica muškoga roda u čakavskim organskim sustavima južnoga areala.

(b) Značenje Imn. je u imenica muškoga roda izraženo nastavkom /mi/ u primjerima:

- *Tmastima kreljutni oblak siv prikriiv nebo...gromi 346-347* (= 'Sivi oblak prekrivši nebo tmastim krilima...grmi')

- *S ljudmi 1016, 1860* (= 'S ljudima')

- *Spravi uši s ušerezmi 1090* (= 'Uresi uši naušnicama')

- *Napravi čizmice s podvezmi 1090* (= 'Obu čizmice s podvezima¹⁸²')

- *S knezmi...sidity 1093* (= 'Sjedjeti...s knezovima')

(Ak) 1. Imn. = /ami/ u imenica muškoga roda

(a) Starojezični nastavak /ami/ u Imn. svojstven je imenicama ženskoga roda, a u muškome rodu nije potvrđen kao sustavan u organskim hrvatskim sustavima¹⁸³.

(b) Značenje Imn. muškoga roda izraženo je nastavkom /ami/ u primjeru:

- *Gora biljaše ...varhami 106-107* (= 'Gora¹⁸⁴ bijeljaše...vrhovima')

- *Lugami na konjih bižahu 1780* (= 'Bježahu lugovima na konjima')

(Ak) 1., 7. Imn. = Amn. u imenica muškoga roda

Značenje Imn. je u muškome rodu izraženo oblikom Amn. muškoga roda u primjerima:

- *Jer će bit sa nje 1786-1787* (= 'Jer će biti s njima')

- *Svimi oblada s junake nesmerne 206* (= 'S velikim¹⁸⁵ junacima ovlada svima')

- *Zakon biše meu Zamate 1896* (= 'Bijaše zakon među Sarmatima')

---

¹⁸⁰ / lupajući / praveći buku

¹⁸¹ / drugim

¹⁸² / podvezicama

¹⁸³ U čakavskim govorima sjeverozapadnoga areala zabilježene su pojave alternacija pri kojima se u množini imenica srednjega roda uz postojeće padežne nastavke 1. sklonidbene vrste sporadično javljaju i padežni nastavci 2. sklonidbene vrste (Lmn.: *selih/ seleh + selah* , Imn.: *seli+ selami*).

¹⁸⁴ / planina

¹⁸⁵ / neizmjernim

- *Ni ke Pira z bate rekoše odrinut ispod Sparte da te 1898-1899* (= 'Ni koje nagovoriše da će buzdovanima odrinuti Pira ispod Sparte')

2. Komentari i potvrde oblika Imn. srednjega roda

(Sč) 2. Imn. = /i/ u imenica srednjega roda

(a) Starojezični nastavak /i/ u Imn. glavne deklinacije imenica muškoga i srednjega roda svojstven je čakavskim sustavima.

Oblici Imn. imenica srednjega roda s padežnim nastavkom /i/ mogu u Marulićevu tekstu biti morfološki homonimni s oblicima Ljd. u kojima iste imenice mogu imati isti nastavak.

(b) Značenje Imn. je u imenica srednjega roda izraženo nastavkom /i/ u primjerima:

- *Naranče nadiju mirisnimi zel'ji U* (= 'Okite naranče mirisnim biljima'¹⁸⁶)

- *Za koli gredihu 253* (= 'Idahu za kolima')

- *Seli tere dvori... paljihu se hode 295-296* (= 'Paljahu idući...selima i gradovima')

- *Moć sa hitri dili 617* (= 'Moć sa spretnim'¹⁸⁷ *djelima*)

- *(Sunce) je mnozimi imeni zvano B773* (= 'Sunce...je zvano mnogim imenima')

- *Ki se uznišaju kopji...i konji barzimi 1040-1042* (= 'Koji se razmeću'¹⁸⁸ *kopljima...i brzim konjima*)

- *Noć s čarnimi koli 1174* (= 'Noć s crnim kolima')

- *Rami svojimi te šćita 1652* (= 'Štiti te svojim ramenima')

- *Boga...usti...počtova 1714* (= 'Štova...Boga...ustima')

- *Timi žutki voći ...se pokladahu 2106* (= 'Hranjahu se... tim gorkim voćima')

(Ak) 2. Imn. = /mi/ u imenica srednjega roda

(a) Starojezični nastavak Lmn. = /mi/ u imenica i-osnova muškoga i ženskoga roda nije svojstven imenicama srednjega roda.

(b) Značenje Imn. je u imenica srednjega roda izraženo nastavkom /mi/ u primjerima

- *Kolinmi obimi poklek, skut celova 1301* (= 'Poklekavši obama koljenima cjelova skut')

¹⁸⁶ / zelenilima

¹⁸⁷ / umješnim / vještim/ dovitljivim/ lukavim

¹⁸⁸ / uznose

(Ak) 2. Imn. = /ami/ u imenica srednjega roda

(a) Starojezični nastavak /ami/ u Imn. svojstven je imenicama ženskoga roda, a u srednjemu rodu nije potvrđen u organskim hrvatskim sustavima.

(b) Značenje Imn. srednjega roda izraženo je nastavkom /ami/ u primjerima:

- *Pojdihu bedrami svartaje 265* (= 'Odlazahu poskakujući¹⁸⁹ bedrima')

- *More zamisi s kolami ljudi 575* (= 'More pomiješa ljude s kolima')

(Ak) 2. Imn. = Amn. u srednjemu rodu

Značenje Imn. je u srednjemu rodu izraženo oblikom Amn. srednjega roda u primjerima:

- *Šatoru prid vrate 799* (= 'Pred vratima šatoru')

- *Skrovišća imiše gori pod slimena 901* (= 'Imaše skrovišta gore pod sljemenima')

3., 4. Komentari i potvrde oblika Imn. ženskoga roda

(Sč) 2. Imn. = /ami/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /a/ u Njd.

(a) Starojezični nastavak /ami/ u Imn. svojstven je imenicama ženskoga roda u čakavskim organskim sustavima.

(b) Značenje Imn. ženskoga roda izraženo je nastavkom /ami/ u primjerima:

- *Nikimi izvanjskimi urehami...obnajena U* (= 'Nakićena¹⁹⁰...nekim izvanjskim urehama¹⁹¹')

- *Struja od mora mišaše iskrami 108* (= 'Morska struja miješaše iskrama')

- *Noć s tminami doli pošla biše 109* (= 'Otišla je noć s tminama')

- *Dan s zrakami uzišal ne biše 110* (= 'Ne bješe izišao dan sa zrakama')

- *Gredihu mašuci pračami, kamen'je berihu u krilo rukami, druzi šćipačami bihu se zavargli...sabljami ke bihu potargli 209-212* (= 'Idahu mašuci pračama, kupeći rukama kamenje u krilo, drugi se bjehu zabacili kopljima...sabljama koje bjehu potrgli')

- *Skakćuci nogami 263* (= 'Skakćuci nogama')

- *Zavarg se glavami 264* (= 'Zabacivši se glavama¹⁹²')

---

¹⁸⁹ / poigravajući

¹⁹⁰ / ukrašena/ poljepšana

¹⁹¹ / krasotama/ uresima

¹⁹² / zabacivši elave

- *Polje z gorami* 277 (= 'Polje s gorama')
- *Rekal bi da se oraše nebo sa zvizdami* 278 (= 'Rekao bi da odjekivaše nebo sa zvijezdama')
- *S tacimi bukami levite dođoše* 279 (= 'Leviti dođoše s takvim bukama')
- *Josue s vapjem i trumbitami leviti obajde grad* B279 (= 'Jošua obađe grad s vapajem¹⁹³ i trubljama levita')
- *Pod hvojami* B406 (= 'Pod hvojama¹⁹⁴)
- *More ga ...pokri vodami* 575 (= 'More ga...pokri vodama')
- *More zamisi ...kopja s korugvami* 575-577 (= 'More pomiješa...koplja sa stjegovima¹⁹⁵)
- *Visoko s svićami stahu kandaliri, mnogimi zrakami odsivahu miri* 755-756 (= 'Visoko stajahu svjećnjaci sa svijećama, zidovi odsijevahu mnogim zrakama')
- *Klanci kruti meu klesurami* 785 (= 'Tvrđi klanci među klisurama')
- *Meću se praćami* 786 (= 'Bacaju se praćama')
- *Vojske stranami varvljahu* 787 (= 'Vojske vrvljahu stranama¹⁹⁶)
- *Pri ner nas žajami nevoljno umoriš* 830 (= 'Prije nego nas nemilo¹⁹⁷ umoriš¹⁹⁸ žedama')
- *Tere jim toljaše simi besidami* 878 (= 'Te ih umirivaše ovim riječima')
- *Strunami pletena vričića odiše* 904 (= 'Odjenuše kostrijeti pletene strunama¹⁹⁹)
- *Ki se uznišaju ... strilami...i britci sabljami* 1040-1042 (= 'Koji se razmeću...strijelama...i britkim sabljama')
- *Tako se ona pomog svetimi molbami* 1080 (= 'Tako se ona okrijepivši svetim molbama')
- *Sašad skalami* 1082 (= 'Sišavši stubama')
- *Pod svitami spaše* 1083 (= 'Spavaše pod pokrivačima')
- *Hodit na pir s kraljicami i čtovana biti meu banicama* 1094-1095 (= 'Ići na gozbu s kraljicama, biti poštovana među banicama')

---

¹⁹³ / zapomaganjem

¹⁹⁴ / granama

¹⁹⁵ / zastavama

¹⁹⁶ / postrance

¹⁹⁷ / jedno

¹⁹⁸ / usmrtiš

¹⁹⁹ / životinjskim dlakama

- *Zlatimi žicama sjahu se poplitci a trepetljicama zvonjahu uvitci 1096-1097* (= 'Pletenice se sjahu zlatnim nitima a uvojci zvonjahu trepetljikama')
- *Z divicami love lovljaše B1151* (= 'Lovljaše lovove s djevojkama')
- *Nastrikat cvitja bar svilami razlici 1230* (= 'Navesti²⁰⁰ mnogo cvijeća različitim svilama')
- *Suzami lica gorko umi obujat tugami 1455-1456* (= 'Obuzet tugama s gorčinom umi lice')
- *Zanose...nogami...kimljući glavami 1509-1510* (= 'Zanoseći...nogama... kimljući glavama')
- *Suzami rignu 1550* (= 'Navrje suzama²⁰¹')
- *Ti meu ženami blažena s' 1651* (= 'Ti si blažena među ženama')
- *Svija nogami 1709* (= 'Svija nogama²⁰²')
- *Bodoše mnogih šćipačami, mnogih posikoše ...sabljami 1778* (= 'Mnoge bodoše kopljima, mnoge posjekoše... sabljama')
- *Sabjeni praćami legoš u prahu 1781* (= 'Pobijeni praćama legoš u prah')
- *S hvalami 1910* (= 'S hvalama')

(Sč) 4. Imn. = /imi/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /ø/ u Njd.

(a) Starojezični nastavak /imi/ u Imn. imenica i-osnova ženskoga roda mogao se zadržati u organskim čakavskim sustavima.

(b) Značenje Imn. je u imenica ženskoga roda izraženo nastavkom /imi/ u primjeru:

- *Ča godir očimi mojima obazrih 49-50* (= 'Što god spazih²⁰³ svojim očima')

(Sč) 4. Imn. = /ima/ u imenica ženskoga roda s nastavkom /i/ u Nm. te u zamjenica

(a) Starojezični nastavak /ima/ u Idv. imenica i-osnova ženskoga roda mogao se zadržati u organskim čakavskim sustavima.

(b) Značenje Imn. je u imenica ženskoga roda s nastavkom /i/ u Nm. te u zamjenica izraženo nastavkom /ima/ u primjerima:

- *Moć s rićima do neba uzniše 58* (= 'Uznesoš rječima moć do neba')
- *Posažmi očima 110* (= 'Saže²⁰⁴ očima')

---

²⁰⁰ / izvesti (vezenjem)

²⁰¹ / brizne u plač

²⁰² / bježi

²⁰³ / vidjeh

²⁰⁴ / žmirnu / stisnu oči

- *Zavrati očima* 537 (= 'Zavrati²⁰⁵ očima')

- *S plačnima očima* 859 (= 'S plačnim očima')

(Ak) 3. Imn. = /i/ u imenica ženskoga roda

(a) Starojezični nastavak /i/ svojstven je u čakavskim organskim sustavima u Imn. imenica muškoga i srednjega roda.

(b) U *Juditi* je nastavkom /i/ izraženo značenje Imn. ženskoga roda u primjerima:

- *Konji nozdarvi harkahu mašući glavami* 174 (= 'Konji mašući glavama frkahu nozdrvama')

- *Svarta korablji* 863 (= 'Obrće²⁰⁶ korabljama')

(Ak) 3. Imn. = Amn. u ženskom rodu

Značenje Imn. je u ženskom rodu izraženo oblikom Amn. ženskoga roda u primjerima:

- *Pohitiše za žene* B1460 (= 'Posegnuše za ženama')

- *I po pune zdile jaše blagovati* 1809 (= 'I stadoše blagovati nad punim zdjelama')

SUMMARY

Iva Lukežić

INTERPRETATION OF INFLECTIVE FORMS IN MARULIĆ'S "JUDITA"

The paper deals with the readings in modern Croatian standard language of those inflective words in *Judita* that bare additional historical linguistic and dialectological information.

After excerpting and interpretative reading of the examples, the data in this work have been classified in two ways: into four ranks according to belonging to the Croatian language (general language, Old Čakavian, Štokavian-Čakavian, and the rank of personal author's morphological creations conditioned by versification sake) that M. Marulić might have used and within seven grammatical categories of declinable words.

Key words: Marko Marulić; inflection; Štokavian; Čakavian; Old Croatian

²⁰⁵ / zavrnu/ prevrnu

²⁰⁶ / okreće